

Tibetan Buddhist Resource Center

Text Scan Input Form - Title Page

Work:	W1KG14782	ImageGroup:	I1KG23952
LCCN:	n/a	ISBN:	n/a

Title:	སྐད་གསུམ་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པའི་ཚིག་མཛོད་ཆེན་མོ། skad gsum yongs su rdzogs pa'i tshig mdzod chen mo/
Author:	རག་ཏུ་བེར་ raghu vira
Descriptor:	some type set print and most of them are hand written notes
Original Publication:	n/a;n/a
Place:	[new delhi]
Publisher:	[dr. lokesh chandra]
Date:	[n.d.]
Volume:	90
Total Volumes:	139
TBRC Pages:	2
Introductory Pages:	n/a
Text Pages:	n/a
Scanning Information:	Scanned at M/S Satluj Infotech Images, E-45, Sector 27 Noida, District Gautam Buddha Nagar, U.P. 201301 via New Delhi, IN for the Tibetan Buddhist Resource Center, 150 17th st., New York, NY 10011, U.S.A 2006. Comments: 6/2016

VOL. 90

OFFENDED
TO
OPPOSED

offended adj 1 ॥ विद्यद्वित MW विप्रकृत

MBh, Kāv, etc विराद्ध W .

2 ॥ रुष्ट, रुषित MBh, Kāv, etc कुपित

रूक्षित Jatak .

2 II निकृत MBh, R, etc विमत BhP

विमनीकृत 'Sis .

to be offended लक्ष्य MBh, Kāv, etc _____

विमान्य 'Sak difficult to be o. दुरपचार W

to feel o. गुप desid जुगुप्सते (Pāṇ 3.1.5 , ep.

also जुगुप्सति) MBh 1.6375, 3.1934 liable to be

o. परिभवनीय Mālav, Kād, Kathās .

having offended अपराद्ध .

offending ^madj 1 I अपराधीन ^{mfn}— अपराद्ध ^{mfn}

— आपराधयम् (gana ब्राह्मणादि Pan 5.

1.124) L — अपकरणम् L .

offending against grammar च्युतसंस्कार ^{mfn} (Pratāpar,

च्युतसंस्कृति ^{mfn}Pratāpar, Kpr 7.2 o. against metre

दण्डमङ्गल mfn Sarasv o. against the Sastras

शास्त्रातिग mfn Baudh o. the ear श्रुतिदूषक Samkar .

2 II not offending निर्व्यङ्गीक mfn BhP .

2 I an offending speech अपकारिण (L) f,

अपकारशङ्कः (Pāṇ 8.1.8 , Sch) .

offending adj 1 I दूषक f(इका) Hariv, 5635,

Mricch 9.40 — दूषयत Yājñ 2.296 — अपकारक

अपकारिण — कृतापकार — विपृकृत

(with gen) BhP — उपधातक MBh, Car .

1 II प्रवृत्त MBh .

offending in return प्रत्यपकारः Kum (in rhet-

oric) o. the ear कण्ठः Vām 2.1.6 .

2 II द्यर्षणः MW .

the being offended उद्देगः Kavyād — प्रकृतलभ

Jatakam .

offensive adj अपकर्तृ — दुष्ट

विप्रियकर (Kathās), विप्रियकारिन्, विप्रियंकर

(MBh) — व्यलीक MW .

addressed with offensive words प्रत्युपोदित

TandBr boasting in an o. manner दुर्विकल्पन Das an o.

action प्रतिकूलाचरितम् Ragh an o. smell विपुयकम्

Susr o. to विकुष्ट (ifc) Mn 4.176 o. to men लोकविकुष्ट

o. warfare स्वयंशानम् Mahāvī o. words अधिवादः

MaitrS one who has o. breath पूतिवक्त्र Yājñ suggest-

ing an o. meaning दुष्प्रतीतिकर

Kāvyaḍ 1.66 .

offender n 1 I अपराधु m — दुष्कः

लङ्क mfn VarBrS .

2 II विप्रकर्तु mfn MW — विकर्तु m R,

MBh (v.1. निकर्तु) — विराड् mfn 'Sis .

holding a noose to catch offenders दण्डपाशकः

Pancat 2.4. $\frac{3}{4}$, Mudr 1 $\frac{20}{21}$.

offensively committed अपेक्षित mfn .

offer vb I उपह उपहरति

AV, TBr, ŚBr,

AsvŚr & Gr, KātyŚr, MBh, Śuśr, etc उपाह उपाहरति,

उपाहरते

TBr 3, ŚBr, Lāty, MBh, Yājñ, etc _____

(as an oblation or sacrifice) उपहारीकृ

Kathās, Hit

_____ समुपह समुपहरति, समुपहरते

, Jātakam

_____ समुपाह समुपाहरति, समुपाहरते

MBh, P, BhP

_____ उपह caus उपहारयति MBh, P, Śuśr _____ (a

present to a teacher) उपन्याह

Gōbh 3.4.2 _____

प्रतिह, प्रतिहरति, प्रतिहरते

BhP

_____ प्रत्यभिह

caus प्रहस्यभिहारयति Gobh (v.l.) _____ (as a reward)

निह निहरति VS, AV, TāṇḍyaBr _____ (as a gift)

निह निहरति VS. AV, TāṇḍyaBr _____ उद्ध उद्धरेत

आहरति
Yajñ 1.159, BhP 4.30.47 _____ आह seldom Ā

AV, AV, TS, ŚBr, MBh, R, BhP, Śak, etc _____ आहरणीकृ

Paṅh _____ समाह समाहरति, समाहरते R _____

अभिह ŚBr, etc _____ अभिह caus अभिहारयति

MBh 4.2364 _____ अभ्युपाह MBh 15.11 _____ ह cl 1

(Phatup 22.2) हरति, हरते AV, etc _____ (esp.

praise) प्रह प्रहरति, प्रहरते

RV 1.61.1

निविद् caus निवेदयति, निवेदयते Br, GrS, etcसनिविद् caus सनिवेदयति R प्रतिविद्caus प्रतिवेदयति RV, AV, 13h, etc विनिविद्caus विनिवेदयति Hcat आविद् caus 13h,

Kathās उपनी उपनयति, उपनयते RV 2.3.10,

3.35.3, SBr, TBr, 13h, Mn, Ragh प्रणी प्रणयति,

प्रणयते Bhatt ऋ caus अर्पयति

Yājñ, Pañcat, Vikr, etc प्रभृतीक Kathās

प्रतिभृ प्रतिभरति

RV — सम्भृ

सम्भरते MM .

II अनुप्रभूष RV 9.29.1 — अनुप्रयम

TS

— (as a hymn to the gods) अव cl 1 अवति

RV.

4.44.2 — अश (in classical Sanskrit only)

अम्नुते RV — (as oblations) आदा आदत्ते

ep. also rarely P, Ved generally I but also P, MundUp

— अवप आवपति

Mbh — आविश

caus आवैशयति — उपदौक caus उपदौकयति

Hit, Comm on KātyŚr, 7.2.2, Kāraṇd — उपदा

उपददाति RV 5.28.2, AV 4.21.2, 19.34.8, P —

उपनाम caus उपनामयति Lalit, Kāraṇd —

उपनिमन्त्र P MBh, R — ^{उपपद}
~~उपपद~~ caus

उपपादयति MBh, MarkP, Mn, Yājñ, Paṅgh, etc —

उपयम उपयच्छति, उपगच्छते RV 7.92.1 —

(esp. to deceased relatives) निपृ निपृणाति

AV, ŚBr, etc — निर्वप निर्वपति, निर्वपते —

निर्विश निर्विशति (भर्तृपिण्डम्) P Bh —

(esp. to deceased progenitors) निवप् निवपति Br, GrSrS

Mn, Mh, Kav, etc _____ प्रग्रह प्रगृह्णाति, ~~प्रग्रहति~~ ^{प्रगृह्णाति}

SB̄r, SāṅkhSr̄ _____ प्रतिदा प्रतिददाति, प्रतिदत्ते

Mh, R _____ प्रतिधा प्रतिदधाति, प्रतिदत्ते AitBr

_____ प्रत्यूह प्रत्यूहति, प्रत्यूहते SB̄r _____

प्रदा, प्रददाति, ~~प्रदत्ते~~ rarely प्रदत्ते RV, etc _____

प्रधा प्रथत्ते RV _____ प्रभू प्रकावीति

प्रभूते Apast _____ प्रभूष प्रभूषति

RV 1.159.1, प्रभू प्रभरति प्रभरते PV, AV, SāṅkhSr̄ _____

प्रयम् प्रयच्छति, प्रयच्छते

RV, etc _____

प्राञ्चम् कृ RV _____ प्रोत्सृ caus प्रोत्सारयति,

प्रोत्सारयते _____ बन्ध cl 9 बध्नाति (rarely

बध्नीति cl 1 बन्धाति, बन्धते MBh, cl 4 बध्नाति

Hariv) RV, Br, KātyŚr _____ मन cl 8,4 (Dhātup 30.9,

25.67) मज्जते, मन्यते (ep. also मन्यति) MBh _____

यज cl 1 यजति, यजते (with acc rarely dat

loc or प्रति of the deity or person to whom, dat of the

person for whom, or the thing for which, and instr of the

means by which the sacrific is performed) RV, etc _____

यम cl 1 यच्छति (Ved also यच्छते and Ved ep.

यमति, यमीते) RV, etc _____ युज cl 7 (Dhātup

29.7) युनक्ति, युङ्क्ते (ep. also युञ्जति, युञ्जते Ved

योजति, योजते) BhP _____ वस cl 10 वासयति _____

विद cl 6 विदाति (also विदते RV) RV, AV

_____ सिद्ध (सिद्ध) caus सिद्धयति (only

ind 4 सिद्ध्य) (with acc of pers and instr of thing)

Bh _____ स्पर्श caus स्पर्शयति, स्पर्शयते Mn, Bh, etc

to offer after another अनुप्रतिष्ठा (acc) AitBr

to o. a libation in addition to उपहु उपजुहोति

KatyŚr, ŚāṅkhŚr, Bhag to o. a libation of water to the

dead ददेव कृ Mn, Yājñ, R, 'as, साहितं कृ R 1.44.

49 to o. an oblation आहु आजुहोति, आजुहुते

समानी समानयति, समानयते NBh to o.

(an oblation etc) दा cl 3 ददाति (दत्ते) Mn, Yājñ

R, etc to o. (a sacrifice) वह cl1 वहति, वहते

BhP अभियज NBh समुपनी समुपनयति,

समुपनयते

R to o. an oblation in हु cl 3

(Thātup 25.1) जुहोति (Ved and ep. also जुहुते)

(acc, gen) (loc) RV, etc to o. an oblation to हुcl 3 (Thātup 25.1) जुहोति (Ved and ep. also जुहुते)(acc, gen) (dat) RT, etc to o. anything विनियुजcaus विनियोजयति (acc) to (dat) Pāncab to o.anything respectfully to वन्द cl 1 (Thātup 2.10 वन्दते(ep. also वन्दति) (acc, dat) MārKP to o. anythingto निमन्त्र निमन्त्रयते (निमन्त्रयति) (acc)

AsvGr, MBh, etc याच cl 1 (Thatup 21.3)

याचति, याचते

(act) (dat) AV to o. a

sacrifice for satisfying the claims of अचयज

(also A)

अचयजति, A Ved, RV, etc to o. a sacrifice to gods or

any other thing to men ह्यम ह्यचयति (if the

result of the action returns to the agent Paṇ 1.3.75)

ह्यचयते

RV, AV, TS, MBh, BhP, R, etc to o. as a

sacrifice निनी निनयति, निनयते BhP to o. a seat

आसनम् वितृ

to o. a supplementary sacrifice प्रतिहु

प्रतिजुहोति

Gobh to o. sale प्रवद् प्रवदति,

प्रवदते

(with instr of price) Pañcat, (v.l.)

to o. i.e. to present

यज्

cl 1

यजति,

यजते

Bh, BhP

to o. in fire

पुरोडाशं नी

Pārvat

to o. one's

self (as a slave etc)

निविद्

caus

निविदयति,

निविदयते

(with आत्मानम्)

SBr, Mn, etc to o.

one's self to

प्रतिभा

प्रतिभाति

(gen or acc) Bh,

R, etc (in law) to o. one's self to be punished if

another is proved innocent by an ordeal

वृत्

(with

शिरस् , शीर्षम्) caus वर्तयति Wishn, Vājñ

to o. one's service हपशक् d sid उपशिक्षते MBh

to o. one's service to शिक्ष cl 1 शिक्षते MBh to

o. quickly युद् caus चोदयति rarely चोदयते

RV 6.48.9, 7.77.4 _____ (as the Soma) युद् cl 1 चोदति,

चोदते RV to o. the Prayāja sacrifice प्रयज

प्रयजति, प्रयजते TS to o. to अभिप्रभृ (dat)

RV 4.56.5 _____ दा cl 3 ददाति (दत्ते) cl 1

दाति (RV 4-7) (dat, gen, loc) RV, etc _____ दाश

cl 1 दाशति, दाशति (acc) (dat) RV 1.93.3,

2.19.4, etc caus दाशयति SBr 1.6.2.5 प्रतिष्ठा

caus प्रतिष्ठापयति ĀsvGr, 'n, MBh, etc सम्पन्न

caus सम्पन्नयति (dat) MBh to o. to any one दैक

caus दैकयति (dat) Kathās, Rājāt, Bhāṭṭ, KātyŚr,

Sch to o. together सम्प्रयम सम्प्रयच्छति, सम्प्रयच्छते

RV, etc to o. together mutually सम्प्रयम सम्प्रयच्छते

to o. to the god देवसाहू Bhāṭṭ to o. up प्रहू

प्रजुहोति, प्रजुहोते RV to o. violence to सहू

cl 1 सहते (Ved and ep also सहति and exception-

ally साहति) (acc) AitBr, ŚBr — सम्प्रधृष-

caus सम्प्रधृषयति MBh to o. water to the dead ऽदकंदा,

ऽदकं प्रदा, ऽदकं कृ vājñ, Mn, R, etc .

to be offered हु pass हूयते RV, etc .

to wish to offer ऽपहृ d'sid ऽपजिहीषति MBh 2.

862 to o. oblations abundantly हु intens जोहवीति,

जोहूयते, जोहोति (Gr) to o. oblations repeatedly हु

intens जोहवीति, जोहूयते, जोहोति (Gr) to o. as an obl-

ation आहुतीकृ Ratnāv, Bālar to o. reverentially

सपरी Nom सपरीति RV 10.37.1 .

to be offered (as protection) उपदा pass RV 6.

49.13 .

offer n उपाहयनाम् MBh, BbP, Śak, etc _____

परादिशः Jātakam .

making an offer for marriage याच्या Kathās

to make o. (to gods) आराज आयजति, आयजेत RV, AV.

offered adj I उपहृत — उपाहृत VarBrS

BhP, etc अपित Yajñ 2.164, etc .

II अभ्युद्यत Mn 4.247 seg — उद्यत RV, AV

MBh, R, BhP, etc — उप्त BhP — (as a seat)

निदर्शित Rājat — निपृत (ĀsvŚr) निपूत

(Pat) — न्युप्त RV, etc — परिविष्ट KātyŚr

— प्रणीत RV, etc — प्रतिपन्न Āpast —

प्रतिभृत Divyāv — प्रत् TS, etc —

प्रसुद्यत BhP — प्रयत RV, etc — प्रवारित

MBh 5.6006 प्राप्तारित Hit   (as an opportunity)

nity) विवृत BhP   समुद्यत R, MarkP

समुपौढ Mn 6.41 .

not offered अनुपस्थापित .

anything that has been offered to Śiva शिवस्वम्

MW as o. यथानुप in 3.218 यथानिकृप्तम्

ind GrS badly o. (as sacrifice) दुहुत MBh 12.859

correctly o. स्विष्ट RV, etc (the fire) in which no

sacrificial oblation has been o. अहुत Ap not o. in

sacrifice अनिष्ट not yet o. (as a sacrificial oblat-

ion) अहुत AV 12.4.53, ŚBr, In 12.68 not yet o. to

a deity अप्रत्तदेवत (or अप्रत्तदेवत) ĀpŚr objects

that are not fit to be o. as an oblation अहविष्यः,

अहविष्यम् Āp an ~~o.~~ oblation o. to deities for the

fulfilment of a prayer उपयाचितम् Pāncat, Kathās an

oblation o. to Rudra रुद्रयज्ञः Kathās an oblation of

rice o. at Śrāddha वाजम् (only L) o. a hundred

fold शतहुत ShadvBr o. as an oblation आहुत RV,

AV, SankhŚr ~~XXXX~~ — आहुतिकृत ŚBr 6.6.1.2 o.

by the Rishis (to the gods; said of the Soma) ऋषिषाण

RV 9.86.4 o. completely (as a sacrifice) सर्वहुत RV,

TS, Br, Lāṭy o. entirely सर्वहुत AV, TS, GrŚr o. for

sale संयुष्ट Yājñ 1.168 o. in fire हुत AV, etc

o. in fire with Vasht वषट्कृत RV o. spontaneously

स्वयमुद्यत f(आ) MBh o. up प्रहुत PV, Br, Gr^o,

etc o. without having been solicited अङ्ग्यायिताहुत

Yājñ 1.215, अस्यापि तौपनीत Comm on Mn 4.247 o. with

reverence अर्चित Mn 4.213 (an neg) & 235, Yājñ 1.167

o. with Svāhā स्वाहाकृत RV, AV, Br one to whom an

oblation is o. हुत FV 6.50.15, Ath, P, etc one to RV

whom a Svishtakṛit sacrifice has been o. इष्टस्विष्टकृत

Br one to whom ghee is o. (Agni) द्यूताहुत AV 4.23.

3, 13.1.12 & 28 one to whom prayers are o. प्रथिताहस्य

RV one to whom Soma is o. सोमाहुत PV one to whom

various fruits are o. प्रणतबहुफल Mālav 1.1 one to

whom various good things are o. प्रणतबहुफल Mālav 1.1

one who has o. an oblation of food हितप्रयस RV one who

has o. oblations हुतहोमः Mn 6.45 one who has o. oblat-

ions in fire हुताग्नि m Mn 7.145 (the fire) through

or in which no sacrificial oblation has been o. अहुत

Ap to whom the strong (i.e. Soma) is o. (Indra)

वृषप्रभर्मन् RV well o. सुहुत f(आं) RV, AV,

KātySr, R .

to be offered उपहर्तव्य — उपहरणीय

Mālatīm, Kathās — आहूय TāndBr — (as a

libation) कार्य Mn, etc _____ निर्वपणीय , निर्वप्य

Nyāyam, Sch _____ निर्वप्य Yājñ _____ परिवेष्य

(kull) , परिवेष्य (MBh) _____ प्रतिपादयितव्य

Kād _____ प्रदातव्य Mn, MBh, etc _____ प्रदेय f(आ)

(with dat sometimes in comp with the recipient) Mn, MBh,

etc _____ होतव्य f(आ) AitBr, etc .

difficult to be offered (sacrifice) दुराहर MBh 2

664 to be o. as an oblation उपहार्य _____ आहवनीय

राज्य _____ f(आ) ŚBr 1.7.3.14 to be o. as a

supplementary sacrifice प्रतिहोतव्य

Gobh, Sc' to be

o. in sacrifice होल MaitrS to be o. with fire

हवनीय w .

having offered निर्वप्य ind MBh .

offerer (of a sacrifice) n आहर्तृ m MBh

नेतृ m (with acc) MBh प्रदातृ m Car

यज्ज्वन m Hcat वोढृ m MBh .

one who offers उपहर्तृ mfn Mn 5.51

प्रयन्तृ RV a child who o. himself voluntarily for

adoption स्वयमुपागतः MW ~~स्वयमुपागतः~~ one who o. an

Ishti sacrifice इष्टियाजुक् mfn SBr one who o. himself

as a servant for a certain time कृतदासः one who o.

(his wife) दातृ m (gen) L one who o. much दाशस्पति

m Sch one who o. Soma libations सोमसुत्तन् m MW .

a liberal offerer (of the gods) रातहविस ,

रातहव्या mfn R the o. at a sacrifice यज्ञहोतृ

m RV an o. of burnt offering (with fire) होतृ m RV,

etc .

possessing offerers of Soma juice / said of a hermita^{ge}

sacrifice etc) सोमसुत्तन् mfn MW .

offering the Agnihotra अग्निहोत्रहुत् m AV .

offering adj उपहारिन — निवेदिन BhP —

यज — ifc BhP 8, Rajat 4 — द — f(आ) ifc

(Pan 3.2.3) Mn, MBh, etc — दर्वि होमिन् Vir 1.14 —

प्रद — f(आ) — वाहस ' — 'विहुमत Say

— होमिन् .

not offering a sacrifice अन्यवह — SBr 1 not o.

oblations अहविर — EV 1.182.3 o. a Svayam homa sacrifice

स्वयंहोमिन् — SankhBr — o. first अगप्रदायिन् MBh o. much

milk (cow) दाशस्पृष्ट — f(आ) Tandyabr 13.5.26.27

o. oblations प्रहोषिन् PV o. oblations to the Nakhatras

नक्षत्रयाजक Bh o. praise स्तोमवाहस P o. prop-

itiatory sacrifices नलिकर W o. riches अन्वावसु

S 15.19, SBr o. sacrifice यज्ञवाहस IV, AV, TS o.

sacrifices प्रहोषिन् RV o. Soma सोमशाजिन् TS, Br, etc

o. the Madhu-parka मधुपर्कपाणि MW o. coater to the

dead उदकद L, उदकदायिन् n.

offering n I उपहारः _____ (the act of)

उपहरणम् BhP _____ हरणम् KātyŚr, Gaut _____

अभिहार Jātakam _____ औपहारिकम् h 13 _____

उपहार्यम् MBh, BhP _____, उपहारकः, उपहारिका BhP,

Kathās _____ (a sacrifice) आहारः MBh, Kād, आहरणम्

ifc MBh _____ अर्पणम् _____ निवेदनम् MBh, Pājat,

BhP _____ बलि _____ m RV, etc _____ (esp. to a sovereign)

gn) प्राभृतः Pivyaṁ, प्राभृतम् Kathās, Pājat _____

(esp. to a deity) प्राभृतः Pivyaṁ, प्राभृतम् Kathās

Rajat _____ पारभृतम् W _____ प्रभृत्यः RV _____

(of sacrifice) प्रभृति f RV, AV _____ (of praise)

प्रभृति f RV, AV _____ भृत्यः PV _____ हुतम्

AV, etc .

II इडा, इका Śr, 1.8.1.1, etc, AitŚr, KātyŚr,

Kaus' _____ इषिध्व f _____ उपचारः _____ (esp. a

respectful present to a king or person of rank) उपदा,

उपदानम् , उपदानकम् L _____ उपादानम् L

केतु m AitŚr, ŚBr 11, AsvŚr, etc _____ ९१ ठाकनम्

Rājat 6.166, Śatr 14, KātyŚr, Sch _____ (of rice etc

deceased relatives) निपरणम् Nir, ĀsvŚr, Sch _____

(es . at the Śrāddha) निवापः R, Kāv, etc _____

(esp. to the deceased relatives) निवापः R, Kāv, etc

_____ निरुप्ति f KātyŚr, Sch _____ (esp. the funeral

oblation or libation) निर्वपणम् Mb, MBh, etc _____

निर्वपः MBh, Kāv, etc _____ निर्वपणम् L _____

निर्वेशः _____ (?) नीति f Pān 5.3.77 _____ प्रग्रहणः

ŚankhŚr _____ प्रत्युद्धारः L _____ प्रदानकम् Cat _____

प्रदेवानम् L _____ प्रयति f RV _____ प्रयाज

f AV _____ प्रयोगः Hariv _____ मेधः VS, ~~सि~~

Br, SrS, MBh, etc _____ यज्ञः RV, etc _____ यागः

_____ वाहस n RV, VS, SankhSr _____ विसृष्टि f

W _____ सनः BhP _____ सप्ततन्तु n MBh, Sis,

BhP, etc _____ समिथः L _____ समुदाचारः MBh, Hariv

_____ (without pouring water) सात्त्विकम् L _____

सैकः MW _____ स्पर्शः .

not offering अनुहरणम् _____ अनुपस्थानम् .

accompanied with the Bali offering सबलि

mfn

the act of o. an oblation with fire हवनम्

MBh,

the act of o. the victim पशुकर्मन् n, पशुक्रिया

SrS, Hariv, L any o. बलि m GrSrs, Sn (esp. 3.19.71)

MBh, etc द्युति f W any o. to Brāhmans in the

shape o instead of a cow -धेनु f (mostly ifc where

it also forms dimunitives) (cf द्यूतधेनु etc) any o.

to Brāhmans in the shape of a cow धेनु f (mostly ifc

where it also forms dimunitives) any substance mixed with

clarified butter etc and offered as a burnt o. सौनार्यम्

TS, Br, KātySr the being a particular o. औदग्रभणलम्

MaitrS, औदग्रहणम् TS 6 belonging to an o.

औपनायिक mfn Hariv उपनायिक mfn

Hariv 4417 burnt o. हविस् n RV, etc होमः

AV, etc हवः Sis busied in o. oblations

अलिब्याकुल mfn LW the end of the o. of the omentum

अपान्तः SrS (esp) a particular o. of the Agni-

hotris सौनार्यम् TS, Br, KātySr the first o. अग्रणीति

f RV 2.11.14 fit for an o. औपहारिक mfn

वैलिय mfn Ragh fit to an o. उपनायिक mfn Hariv

4417 fond of o. वैलिप्रिय mf(आ) n Vishn a great o.

महायज्ञः SBr, etc, महायज्ञक्रवु m Cat ' having the

burnt o. for its life 'मङ्गलपूजित m L honoured with a

sacrificial o. यथाप्रदानम् mfn MW in the same order

as the o. (was made) यथाप्रदानम् ind Jain a kind of

o. संस्रवः (ifc f आ) MW संस्रवः MW the

midday o. मध्यदिनः Br, Srs, मध्यदिनम् L o. an oblation

हविराहुति ॐ GrSrs — हविर्हुति f L —

आहवनम् RV 7.1.17, 8.5 an o. at the Agnihotra

अग्निहोत्राहुति f (ŚBr), अग्निहोत्रेष्टि f (KātyŚr)

an o. consisting in the mere touch of the things offered

स्पर्शयज्ञः NBh an o. consisting of a nation of ~~अ~~

land भूमिसत्रम् NBh o. flowers आयोगः L o.

Good मियेष्टः RV, मेष्ट an o. made by one desirous of

rain वर्षकामेष्टि f GrSrs, Nir o. made to men आहुत

mfn L, मनुष्ययज्ञ o. oblations to the gods समापः

Top, देवयजन o. oblations with fire to the deities आहुति

f an o. made in words वाग्यज्ञः Sinhas the o. made

to all the gods and to fire at the Vaisadeva ceremony

वैश्वदेवहोमः TBr, Sch o. of animals पश्ववदानम्

W the o. of an oblation बलि विधानम् Sinhas the o.

of an out-caste Brahman पुष्पधः Mn 10.21 the o. of

burnt oblations and (other) sacrifices जुहोति यजति क्रिया

Mn 2.84 the o. of devotion ब्रह्माहुति Mn 2.106 an o.

of eatables presented to a deity ९९९ नैवेद्यम् BhP an o. o

atables presented to ^{an} ~~ani~~ ol नैवेद्यम् BhP an o. of eight

articles अष्टाङ्गवर्धम् an o. of fat वसाहोमः TS, SBr,

etc an o. of flowers पुष्पन्यासः W an o. of flowers

placed in the hands of the priest at a Sradha सौमनस्यम्

BhP the o. of food etc to all created beings भूतयज्ञः

SBr, AsvGr, भूतबलि m Gal an o. of foo for an idol

(for naivedya) नैवेद्यम् Rajat the o. of ^{handfuls i.e.} ~~had fulsie~~

small quantaties मुष्टि योगः Pracand an o. of honey

and milk मधुपर्कः (मधुपर्कम् L) the o. of oblation

वरुहोमः Hariv the o. of prayer ब्रह्माहुति f Mn 2.

1.6 the o. of sacred texts ब्रह्मार्पणम् Pāncar an o.

of Soma सोमक्रतु m the o. of the Madhu-parka

मधुपर्कदानम् RV o. of the oblation मेधसाति f

RV (Say) o. of the Pinda in common सहपिण्डक्रिया Mn

3.248 o. one's self to a deity आत्मनिर्वेदनम्, आत्मसमर्पणम्

DhP o. the body (for sexual intercourse) तनुदानम्

o. the Caru oblation वरुहोमः W ' o. to Brahma

ब्रह्माहुतम् L an o. to Citra चित्राहुति f RTL 425

an o. to deceased ancestors प्रेतोद्देशः W an o. to

deceased progenitors निवपनम् Mh 13.4373, Śak 6.24

an o. to Purgā (offered at night and consisting chiefly

of fl sh) शिनामलि m Cat an o. to Serpents सर्पबलि

m PārGr ' o. to the Brāhmans ' ब्रह्महृतम् L an o.

to the cow of plenty शम्भकीहोमः Lāty ' o. to the feet

पादादर्शम् W ' o. to the reasons अतुयाजः

AitBr, ĀsvGr, KātyGr, etc, अतुयाज्या Wait o. to the

stars अक्षयिणी f Mn 6.10 an o. vowed to पतिरतिर-

Cat a peace-o. स्कन्धोपनेयः Kam preliminary o.

प्रयाजः RV, TS, VS, Br, GrSrs the presentation of

an o. to a deity (consisting of rice, milk, fruits, etc

when presented to Vishnu) बलिदानम् Pur _____ (of

living victims when offered to Śiva or Vargā) बलिदानम्

Pur presented as an o. बलीकृत mfn Kathās presen-

ting the o. of honey etc मधुपर्किक mfn VBh relating to

an o. पारश्वतीय mfn a religious o. देवम् (scil.

कर्मन्, कार्य etc) Yājñ, VBh requiring a respectful o.

अर्घ्य

mfn

a respectful o.

आभिहारिकम्

a

respectful o. presented to the sun

सूर्यार्घ्यम्

Cat

a respectful o. to a g est (sometimes consistin of equal

parts of curds, honey and clarifies butter) मधुपर्कः

(मधुपर्कम्

L)

a royal o.

राजयज्ञः

KatyŚr, Mālav

a sacrificial o. consisting of honey

मध्वाहुति

f MBh the

sacrificial o. due to each god

स्वधा

PV, etc

a sac-

rificial o. of ghee

घृतहोमः

Gaut 22.36

serving for

an o.

औषनायिक

mfn Hariv

the smoke of a burnt o.

निगणः L (prob) a symbolical o. प्रतिभाभातम्

Hariv, (v.l. प्रतिभान, प्रतिभाव) the state of

being an o. उपहारता, उपहारतम् Kum, Kathas the

state of not being fit for a sacrificial o. अयाज्यलम्

Jaim .

accompanied by such offerings तदिष्टि mfn AV

11.7.19 enjoying o. (said of gods) बलिभुज mfn M

filled with o. of flowers स्वपुष्पबलि mfn Ritus making

good o. सुकृत mfn MW making o. यजक mfn L

दाशुरि mfn RV 8.4.12 making o. to the go s

इज्या Paṇ 3.3.98, KātyŚr, IBh, Bhag, Susr, Pagh, etc

obtained by o. एष्ट mfn VS 5.7 o. of water देवतर्पणम्

RTL 409 persevering in o. and sacrifices दीर्घप्रयज्यु

mfn RV 7.82.1 presenting no o. विहुमत mfn RV 1.134.6

receiving constant o. (Vishnu-Varuṇa) दीर्घप्रयज्यु

mfn TBr 2.8.4.5 ' receiving o. of rice ' इतिहोत्रः

L receiving the o. at the same sacrifice एकप्रदान

mfn ĀsvŚr 1.3.18 receiving the o. at the same time (as

deities) एकप्रदान mfn Āsvār 1.3.18 ' a sacrifice

of 10000 burnt- o. to the planets ' अयुतहोमः with rich

o. भूरिदक्षिणम् ind MBh worthy of o. दानीय mfn

Pāṇ 3.3.113, Kās .

Office n l I कृत्यम् Mn, R, etc — नमो

n ŚBr, Mn, Bhartr, etc — नियुक्ति f Kull —

आधिकारः .

l II पदकम् Rājat — विजयः Śis 11.36.

according to office यथाधिकार ibc Jātakam being

in o. पदस्थित mfn Kathās, पदस्थ mfn —

नियोगसंस्थित mfn Pañc — स्थित mfn Pañcat

Rājat deprived of an o. हताधिकार mfn Rājat esta-

blished in an o. अधिकारस्थ mfn a friendly o. प्रिया धानम् ।

MW a high o. उच्चपदम् an o. of a concert संगीतक पदम् ।

Mālav an o. at the theatre संगीतकपदम् Mālav the

o. of a Muni मौनेयम् RV 10.136.3 the o. of a port-

er प्रतिहारभूमि f Ragh the o. of a Rathaganaka

राथगणकम् & उद्गात्रादि the o. of carrying the

betel-box for persons of rank ताम्बूलआधिकारः Pañcat 1.

10. $\frac{2}{3}$ the o. of Prasāstri प्राशारत्रम् KātyŚr the o.

of the Brahman ब्राह्मणम् ŚBr, GrŚrS, Hariv the o. of

the Brāhmaṇac-chansin ब्राह्मणाच्छंसीयम् KātyŚr,

ब्राह्मणाच्छंसीया — ब्राह्मणाच्छंसीयम् ŚBr the o. of

o. of the Brāhmans ब्राह्मणमनि n ŚāṅkhŚr, MBh —

(i.e. presiding priest) ब्राह्मणमनि n ŚāṅkhŚr, MBh

the o. of the chief superintendent प्रधानाध्यक्षता Kathās

(esp.) the o. of the Hotrakas होत्रा the o. of the

Neshtṛi नेष्ट्रम् KātyŚr the o. of the Potṛi पोत्रम्

RV, KātyŚr — पोत्रम् ६ उद्गात्रादि the o. of the

Prasāstri प्रशास्त्रम् RV 2.2.1, ' ĀpŚr the o. of the

Pratihartṛi प्रातिहत्रम् KātyŚr the o. of the Prati-

prasthātrī प्रतिप्रस्थानिकम् (with कर्मन्) MBh

~~the//o//of//the//Prati//prasthā//~~ — प्रतिप्रस्थानम् one's own

o. स्वाधिकारः Megh, Pañcat one who has resigned an o.

मुक्त व्यापार mf L out of o. अपदरथ mfn

relating to any o. आधिकारिक mf (3rd) n Bādar wishing for

an o. पदाभिलाषिन् mfn MW.

to place in office पुरस्कृ पुरस्कुरुते, पुरस्करोति

MBh.

2 I कामस्थानम् W — स्थानम् (स्थानः ,

Siddh) MaitrUp, Mn, MBh, etc — लेख्यस्थानम्.

2 II पीठम् (rarely पीठा).

office of a house holder गृहवासः MBh 13 the o.

of superintending the principal royal stables महाखशाला

Rājat.

officer n कमिसचिवः L — पुरुषः Mn, MBh,

etc — शुश्रूषकः .

an officer in the army मूधविसिकः L o. of a

law-court धर्माधिकारि पुरुषः Vet an o. of justice

प्रत्येनस m SBr (prob.) an o. who counts great

man's chariots रथगणकः ६ उदात्रादि an o.

who knows the disposition of his army वाटधानः L

(prob.) an o. who numbers a great man's chariots रथगणकः

६ उदात्रादि (prob.) an o. whose business is to muster

or number infantry पतिगणकः L a royal o.

राजमानुषः Yājñ.

official n l I आधिकारिक mf(आ)n Bādar.

any official title beginning with the word mahā (5

such titles are enumerated) महाशब्दः Inscr, Rājat

any one holding an o. post. स्थानिकः L an o. title

महासाधनिकः Inscr.

2 I अधिकारिन् m — अधिकारपुरुषः Ragh,

अधिकारवत् Mudr — नियुक्तः Hit — नियोगिन्

m Hit 2.94 — नियोज्यः Sak, BhP — आयुक्तः

2 II व्यापृतः Yājñ — व्यावहारिकः R.

an Āyogava who is town official स्थपति m 18

a fit o. आयुक्तिन् mfn L a government o. अधि-

करणिकः, अधिकरणिकः — अधिकरणिकः Mricch

head o. स्थपति m AV, VS, Br, ŚrS, R, Śis a kind

of o. वेलावित्तः Rājat — शिकरणाद्यशतः Campak

— सावित्र्यदः R a kind of o. in a judge's court

(charged with cleaning and keeping it in order) शोधनकः

Mricch a kind of o. man कोटयः Gal an o. who

~~Wishes~~ wishes a prince a prosperous march सौरवमानिकः L

a particular o. in a Buddhist monastery भक्तोद्देशकः L

~~a particular o. in~~ — भजनवारिकः L a particu-

lar o. in a convent शायनासनवारिकः Buddh a particular

o. in a monastery मुण्डशायनासनवारिकः Buddh.

18 officials अष्टादशप्रकृति Inscr a particu-

lar class of o. प्रमातृ mfn Inscr.

one ^w who officiates for a number of persons (as a

priest) गणदीक्षिन् mfn Yājñ 1.161.

the officiating priest at a sacrifice याजयितृ

Cat.

Emblica officinalis n बहुफली L.

officious adj रक्ष.

the state of being officious औपराध्यम् .

officiousness n

पुरोभागः

Hariv, Kād

अनाधिकारचर्चा — औत्सुक्यम्

Pañcat, Kathās

— दाक्षिण्यम्

Hariv, K, etc.

offshoot

n

(a descendant)

त्यजस्

m

RV 10.10.3

offspring n I संतानः, संतानम् N Nir, Mn, MBh,

etc — संतति f Mn, MBh, etc — तनयम्

RV, VarBrS — तनय n RV 5.70.4 — तन

RV — अनुसन्तानः Gaut — संतति (ifc) Kull on

Mn 3.15 15, संतति — तनम् RV 1.39.7, 8.18.15

18 & 25.2, AV 7.73.5, तनयि, तनयानि Ved. n pl

RV 3.25.1 & 27.9, 9.62.2 — अवत्यम् — प्रसूति

f Mn, MBh, etc — प्रसवाः m pl Mn, MBh, etc —

सूति f MārkaP — सवः L — सूनु ■

RV, etc — सूतः (ifc f आ) Mn, MBh, etc —

प्रजा, प्रजननम् BhP, RV, etc — प्रजानिषेकः

Ragh 14.60 — जनिमन् n RV 5.3.3, 9.68.5, 10.63.1

— जनु m RV, Kathās 98.58 — जास् m f

RV — वत्सः RV, etc — वंशः BhP.

II अनस् n L — आयु m — इष्वा

L — उद्दहः MBh, R, +Ragh — कुटुम्बकम्
कुटुम्बः, ।

L ____ (of birds) गर्भः RV, AV, etc ____ छाही L,

संतान ____ तन्मन् n Naigh, लोकमन् ____

तुल RV 6.48.9, 8.18.18 & 27.4 14 ____ लोकमन्

RV, AV, Kāth, ŚBr, AitBr, Pāṇ, 3.3.1, Kār, BhP ____ लोकमन्

-पेरु m RV, TAA, VS, TS, MaitrS

Naigh 2.2. ____ नपात्, नप्त् n / ____ पेरु यहु

m (= अपत्य) Naigh 2.2(सहसो यहुः RV 8.60.13

= सहसो पुत्रः Sāy) ____ रेतस् n TS, ŚBr ____

रेतोधस् mfn, रेतोधा mfn RV, AV, TS, etc ____

(fig.) वया — विसर्गः Hariv, BhP — विसृष्टि

f Hariv — शरीरः (ifc f आ) — शेषस् n

RV — सर्गः BhP — स्थिति f (only L).

the act of producing offspring संतानकर्मन् n

Nib bestowing o. सांतानिक mfn Hariv chief o. उद्गः

Ragh 9.9 desirous of o. सांतानिक mf(इ)n Hcat con

sisting in excellent o. सुवीर mf(आ)n RV, AV, VS,

TS, ŚāṅkhGr containing excellent o. सुवीर mf(आ)n

desire of obtaining प्रजेहा MBh

RV, AV, VS, TS, ŚāṅkhGr ३ desirous of o. प्रजेहा MBh

— अपत्यकाम mfn — प्रजाकाम mfn AV, etc

— सुतार्थिन् mfn Mn 3.262 desirous to obtain o.

प्रजेप्सु mfn MW destitute of o. निःसंतति mfn

Rājat, निःसंतान mfn MW favourable to o. प्रजाहित

mfn for the sake of o. प्रजायम्, प्रजाये ind MBh

giving o. पुत्रद mfn W good for o. प्रजाहित

mfn good o. स्वपत्यम् (also applied to good work or

deeds) RV granting o. जावत् mfn RV 8.94.5

प्रजावत् mfn RV, etc having bad o. दुष्प्रज

mfn BhP, दुष्प्रजस Pāṇ 5.4.122 having good o. स्वपत्य

mfn RV having excellent o. सुवीर mf(आ)n RV, AV

VS, TS, ŚāṅkhGr (a ~~word~~ woman) having had o. a year ago

संवत्सरजाता Gaṇar 91, Sch (a ~~cow~~) having had o. a

year ago जातसंवत्सरा Gaṇar 91, Sch — संवत्सरजात

Gaṇar 91, Sch (a woman) having had o. a ~~y/y~~ year ago

जातसंवत्सरा Gaṇar 91, Sch having no o. निस्तानु

mfn MBh — निरन्वय mfn Rājat having o.

प्रजावत् mfn RV, ~~having~~ etc having o. from him

लदपत्य mfn Mn 3.16 killing o. प्रजाहन् mf

(दनी)n PārGr ~~not~~ not having o. अपरापरणः AV 12.

5.45 the o. of a Brāhman woman (by a Rishi) begotten

during menstruation कूदरः BrahmvP o. of a family

कुलादुरः Śak — कुलप्रवालः Bear the o. of a

man of the Brāhman and a woman of the Vaisya caste अम्बष्ठः

Mn 10, Yājñ, etc o. of a mother inferior in caste to the

father अनुलोमज mfn Mn, Yājñ the o. of a mule and

a mare कण्डः L the o. of an unmarried woman

कन्यकागर्भः Mn 12.49 the o. of a Śūdra man and

Vaisya woman (whose business is carpentry) अयोगवः Mn

10.32, अयोगः (NBD) MBh 12, अयोगु n VS 30.5,

अयोगु f 'o. of Bhṛgu (N. of Śannak) भृगुद्वारः

MBh the o. of intermarriage between the four original

castes (created by Brahmā) मृष्यन्तरः 'o. of Paila'

(N. of a man) पैलगर्भः MW 'o. of passion' (avarice,

etc) रजस्तोकः, रजस्तोकम् BhP 'o. of Raghū'

(N. of Rāma) रघूकः Bālar, Ragh the o. of the

vital airs प्राणायनः VS 'one's own o.' (a son)

आत्मसंतानः Mn 3.185 one who has o. रेतःसेवकः =

Nilak one who is hindered from having o. संकथप्रजननः

mfn Nir 5.2 possessed of o. अपत्यवत् mfn AV 12.4.1

possessing o. सापत्य mf(आ)n MBh — संतानवत्

mfn MBh — संततिमत् mfn MarkP — सप्रजस्

mfn Kaus, सप्रज mf(आ)n Ragh possession of

good o. सुप्रजास्त्वम्, सौप्रजास्त्वम् AV ~~ppx~~ produce o.

सृष्टिं कुरु a produce of o. संतानवत् m Nir

producing virtuous o. धर्मसंतानसु mfn MW rich in o.

वसावत् mfn RV 6.2.5 the sky's state of having

o. गर्भता VarBrS, see गर्भ thinking of one's

o. only तदपत्यमय mfn Subh together with o. सप्रज

mf(आ)n BhP — ससंततिक् mfn Kull, ससंतान

mfn Mn 3.15 — सजातः Gobh — सतीक mfn

AV whose o. dies मृतवत्स्यि AV with o. सहजानुष

mfn RV 1.108.4 a woman whose o. dies मृताण्डा Hcat.

having/fair/

having 'having fair offsprings' (N. of Vishnu) वसुतानु

to obtain offspring

प्रसू प्रसूते

(rarely)

प्रसवति, प्रसौति

) Br, Mn, MBh, etc.

possessing offsprings

तेनैवत् mfn RV 3.13.7.

often

I

बहुवारम्

ind Caur

—

वारं वारेण

 भूरिभिर्वारैः, भूरिवारान्, बहुवारम्, वारं वारम् ।

सुबहुधा

ind

Heat,

सुबहुडाः

ind

MBh, MarkP

—

बहुडाः ind TS, etc

—

बहु

ind

RV, etc

— बहुलम् ind Nir, Prāt, Pāṇ — असकृत् mfn

ChUp, Mn, MBh, etc — अनेकधा ind — जैकदाः ind

Var, | Kāv.

II कुविद् ind (gana चादि) (Sāy) RV 4.51.

4 — पुरु ind — पुरुत्रा ind RV, VS, AV —

— प्रभूतशः ind Car — भूरी ind RV, etc —

भृश mfn ibc भृशम् ind R — भृशम् प्रति

Car — मात्रम् ifc.

doing that often

तद्देह

mfnmfn Pāṇ 6.2.162, Kās,तद्देहलविहारिन् mfn Divyāv 17.182, 463, 482 o. told

मुहुःप्रोक्त

mfn

L

an o. told word

वर्तनम्

L torecite o.

पठ

intens

पापघ्नीति, पापभ्यस्ते Kathās

oftentimes

कालिचिद

बहुवेत्तम्

mfñ

Pancand.

ogling

कराक्षनावेक्षणम्

दृष्टिविभ्रमः

Sak 1.

23

(as the eyes)

विभ्रान्त

mfñ

नयनचरितम्

Pracand .

ogre n पिशाचः. (ifc f आ) AV, etc, पिशाचि

m RV 1.133.5 .

oh ! आः ind (an interjection implying joy,

anger, menace, pain, affliction, recollection) ' _____ '

हन्ता ind _____ हे ind _____ हिहि, ही, हीही

ind Hariv, Bhatt .

oh no ! (?) को ind Divyāv 4 .

oil n तैलम् AV 1.7.2 (?) Kaus', Gobh, In, etc

(ifc Pan 5.2.29 Vārtt 4, Pat, ifc f आ Kum 7.9)

स्नेहः (स्नेहम् g अधचिदि ifc f आ)

SāṅkhBr, etc — अक्तम् — क्षीरतैलम् Susr

— गण्डु mfn Un, Sch — गण्डु m f (g सिद्धमादि)

Un, Sch , गण्डु f Un 1.7, Sch — जलप्रसरणम्

Gal — दिग्धः L — पुक्षि m L — मक्षणम्

Susr .

after (adding) oil अनुस्नेहम् ind Susr any .

substance yielding o.

स्नेहभूमि f W cold o. शीततेलम्

L consisting mostly of o.

स्नेहभूयिष्ठ mfn Susr drink-

ing o. (as a medicine)

स्नेहपानम् Susr ' fond of

o. ' (a lamp)

स्नेहप्रियः L ' having o. in its

fruits ' (a walnut tree)

फलस्नेहः L having the o.

extracted (as the refuse of seeds ground for o.)

स्नेह उद्धृतम्

mfn Mn 4.62

' having the o. hidden ' (Alangium hexapet-

alum)

गुप्तास्नेहा L , गुप्तास्नेहः Gal a kind of o.

निष्कृतम्

BrahmavP

— वातपाकयः (with स्नेह)

Car _____ (applied in cutaneous diseases) कच्छूराक्षसम्

(scil ^{तेल}) Bhpr a kind of o. mixed with other ingredient

for medical purposes. महानज्रकम् (with ^{तेल}) Susr

a kind of o. prepared with fragrant substances गन्धानैलम्

NBh 6.4434, _ 4, Susr 4 ~~ak~~ a kind of o. (prepared with

various substances and used for curing skin diseases)

वज्रक mfn (with ^{तेल}) Susr _____ (sarshapôdbh-

ava) कौसुभम् KātyŚr 1.8.37, Sch a kind of

preparation made of o. विपरीतमल्लुतेलम् Bhpr a medi-

cated o. in which turmeric and other vegetable substances

have been boiled अङ्गूरकम् medical treatment with

o. संस्नेहनम् Car o. and ghee यमक mfn (sci)

स्नेह) Susr o. cooked with alkaline ingredients तैलम् क्षार

Garudap the o. of the cashew-nut भट्ठातकतैलम् Susr

the o. of the Inguda nut इङ्गुदतैलम् Pan 5.2.29, Vārtt

3, Pat (in a wider sense) o. and milk used instead of

clarified butter at a sacrifice आज्यम् o. prepared

from Moringa pterygosperma वैजिकः L o. prepared

from the Cakra (-gaja ?) plant चक्रतैलम् Susr ' o.

receptacle ' (a lamp) स्नेहाशयः L ' o. source'

(any substance yeilding o. or grease) स्नेहभूमि

f W ' o. taster ' (the mouth) स्नेहरसनम् Gal one

who has drunk o. स्नेहपीत mfn Susr — पीततैल

mfn — तैलपीत mfn g अहितावल्यादि a parti-

cular compound of o. महापद्मम् Car a particular

kind of o. सहस्रपाक्यस्नेहः Car prepared with o.

स्नेहसंस्कृत mfn Susr a receptacle for o. स्नेहकुम्भ

Susr स्नेहघटः Susr rubbing with o. स्नेहनम् Car

a small quantity of o. तैलकम् smeared with o.

स्नेहयितव्य mfn Car, स्नेहित mfn smearing with

o. स्नेहनम् Car so as to extract o. तैलपेषम् ind

Pāṇ 3.4.38, Kās ' yielding good o. ' (the plant Mahā-

dyotish matī) सुतैला L .

to treat with ~~oil~~ oil संस्निह् caus संस्नेहयति

Barings .

a particular mixture of oil and salt

स्नेह लवणम्

/
Susr .

a small kutū or leathern oil-bottle

कुतुपः

Pān 5.3.89 .

oil-cake n पिण्याकः, पिण्याकम् Mn, Āpast, Bh,

etc — रवाकि m L — तैलकिट्टम्, तैलकलकजः

L — बन्धुरः .

fit for oil-cake रवल्य mfn Pan 5.1.7 sesamum

o. तिलकलकज Npr, तिलकिट्टम्, तिलरवलि

m Bhpr 5.11.180, तिलरवली Npr, तिलपिच्चम् W .

oil-coloured

सेनेहरङ्गः

L .

' oil-consumer ' (a lamp)

सेनेहाङ्गः

L .

oil-drinker.

तैलपः, तैलपायिकः Vishn 44.23, Mn

12.63 (v.1. तैलपक) .

oiled a. j.

स्नेहाक्त Susr, स्नेहाभ्यक्त Susr

अभ्यक्त SBr, Mn 4.44, etc .

oil-festival (held in honour of Minākshī) तैलपूज.

RTL p 442 .

(a lamp) that wants no oil-filling अतैलपूर

Kum 1.10, अपवाजिततैलपूर mfn Bhaktām 15 .

oil-grinder n चक्रिण m Yājñ 1.141

चक्रवत् m Mn 4.84 .

oiliness n स्निग्धता Kathas, स्निग्धत्वम्

MW स्नेहः (स्नेहम् g अधर्चादि ifc f आ)

Susr, Yājñ, Tarkas, Sarvad (IW 69) — स्नेग्ध्यम्

Susr .

oil-lamp n तेलप्रदीपः Kathās 99.4 .

' an oil maker ' चाणिकः Rājat 6.272 .

oilman n धूसरः L — स्नेहभाण्डजीविन

m MW .

an oilman's wife तैलिकी Parās, Pādch .

oil-mill n तैलयन्त्रम् BHP 5, तैलशालिका Gal,

तैलिनी L — चक्रम् (Vedic rarely m g

अध्यादि) Mn 4.85, MBh 12.6481 & 7697 — पराञ्जः

(only L) — यन्त्रगृहम् L — यन्त्रसङ्गण

n Gal .

wheel of an oil-mill तैलचक्रम् Bhp 5.21.13,

तैलिकचक्रम् Nivyā 4 .

oil-miller n तैलिकः Mn, MBh, VarBrS, Vīrac,

तैलिन् m L — तैलकारः Brahmap 1 —

तैलिक mf n MBh 8.2095, तैलिक Nīlak .

one who has ^aslaughter house (and) an oil-press

(and) a vintners sign सूना चक्रद्वजवत् m n 4.84 .

oil-vessel n तैलपात्रम् Gobh 3.5.8

सेनेहकुम्भः Susr, सेनेहघटः Susr .

living by oil-vessels सेनेहभाण्डजीविन् m n .

oily adj स्निग्ध Susr, Subh — सस्नेह

f(आ) Mn, Nsh, etc — स्नेहवत् Sak, Sch,

स्नेहिन् W, स्नेहिक f(इ) Car — सान्द्र

f(आ) Susr — सुप्त RV .

not oily (as food) स्वक्ष f(आ) Kathās, Susr

not o. as medicine स्वक्ष f(आ) Kathās, Susr .

any oily substance वसा VS, etc , वक्ष

becoming o. स्नेहनम् hātup being o. स्नेहनम्

hātup consisting mostly of o. substance स्नेहभूमिष्ठ

Susr¹ cured with o. substances स्निग्ध . Car¹ having

o. seeds (Buchananiana latifolia) स्नेह बीजः L o.

and warm स्निग्धोष्ण Susr¹ o. application अनुलेपनम्

an o. preparation from beans माषतैलम् ŚarṅgS o.

state तैलत्वम् Susr¹ 1.45 very o. प्रस्निग्ध Śak

स्निग्धतम Kāv treated with o. substances स्निग्ध

Car with o. substances सलेप KātyŚr .

ointment n I लेपः MBh, Hariv, Susr, etc

प्रलेपः Susr, MarkP, Var आलेपः Susr,

Kathas लिप्ति f Naish लेपनम् Mn, MBh,

etc अवलेपः L, अवलेपनम् विलेपः

BhP आलेपनम् Susr, BhP विलेपनम्

(ifc f आ) MBh, Kav, etc (especially for the

eyes) आञ्जनम् AV, TS, SRr, etc अञ्जि RV

आञ्जम् n RV 1.132.2 अंक्तम्

अन्ति f L .

II उपदेहः Common Car — पुष्पम् Susr 2.

86.2 — कषायः, कषायम् L — द्रव्यम् L

— पङ्कः, पङ्कम् (ह अध-चादि) Kāv, BhP — प्राक्षणम्

Susr — (consisting of camphor, agallochum, musk, san-

dle wood and kakkola) यक्षकदिमः Kāty'r, Sch, hanv,

Heat — वृत्ति f Uttarak, Vāthas, वृत्ति —

संघर्षणम् MBh .

any ointment for the eye नयनाञ्जनम् R apply-

ing an o. आञ्ज mfn RV covered with white o. लेपन
स्वतानु

mfn divine o. देवाञ्जनम् AV 19.44.6 fragrant o.

वर्णकः L — वर्णि m L a fragrant o. for the hair

कचामोदम् L a fragrant o. (made of various substan-

ces) सुगन्धः L good o. (for the eyes) स्वातम् AV

a healing o. योगाञ्जनम् Susr magical o. सिद्धाञ्जनम्

Das, Kathās an o. for the eyes महानीलम् Car o. for

the eyes and for the feet आञ्जनाभ्यञ्जने n du KātyŚr

an o. for the hands हस्तालेपनम् L an o. prepared from

the calx of brass रसाग्रजम् L — रसजातम् L

an o. made from the calx of brass रसगन्धम् L a parti-

cular healing o. सोमद्युतम् : a particular o. महोपेशम्

(with द्युत) Car — षट्पलकम् Susr —

सिद्धार्थकम् Susr a particular o. for the eye नयनशोणः

Bhpr a particular o. for the eyes नयनौषध L —

नयनामृतम् Rasendrac serving as o. उपलेपिन् Susr

2.353.15 a tick o. प्रदेहः Susr a woman's fragrant o.

वर्जिका L yellow o. लोमहृत् n I the Yoga as a

healing o. योगाञ्जनम् Prab .

old adj I

वृद्ध

TS, Mn, MBh, etc

वृद्धवयस

Pāncad

वृद्धक

वयोवृद्ध

Āpast, Tāgh

जीर्ण

(Pāṇ 3.2.104)

AV 10.8.27, TS 1, ŚBr,

etc

जरत्

f(अती)

RV, AV, etc (often in

comp

[Pāṇ 2.1.49]

Kaus', ĀsvGr 4.2, MBh, etc)

जरित

Hariv 15988, F 2f

जीर्णवत्

W

परिजीर्ण

MBh

जूर्ण

RV

जूर्ण

RV

6.2.7

जरठ

Bhartr, (Śāntiś 4.17) BhP 6.9.11,

Bājat

2.170,

जरण

RV 4.33.3, 10.40.3,

जरण्ड

L

स्थविर f(आ,इ) Br, etc — स्थविर Mbh,

Hit, (v.l. for स्थविर) — पुराण f(इ) or

आ) RV, etc — पुरातन f(इ) In, Mbh, etc

प्रतन f(इ) Pāṇ 5.4.30, Vārtt 7, Pat —

प्रतन f(आ) — प्राक्तन f(इ) Hariv,

Ragh, BhP, etc — प्राचीन f(आ) In, Kuṇ, Hāyan

प्राच्य f(आ) (opp to आधुनिक) Bālar, Sāh —

पूर्व f(आ) RV, etc — पौरविक f(इ) e

In, Mbh, etc — पूर्व f(आ) RV, AV, Sāṅkh'Sr, Svet-

Up

चिरकालिक, चिरकालिन

चिरज

चिरजात

Bh 3.13334

बहुकालिन

भूतपूर्व f(आ) Bh, Kāv, etc, भूतपूर्वक .

II आयुष्मत्

ĀsvGr

गालाध्वन्

Bh 3.123.5

चरमवयस्

Mālatim 6.2

जिज्ञि (Pān 8.2.

78, Vārtt1) RV 1, 4.19.2 + 36.3, 8.10, (Nir 3.2) AV

8.1.6 & (जिज्ञि) 14.1.21

जीत

Jain

जठर

f(आ) Bhartr 3.92, जरठ

जीन

(Pān 8.2.44, 6.4.2, Kās) L

नवेतर

Bach

(as a cow) परिभूज f(इ) ŚBr, KātyŚr _____

पशुष्टि BhP _____ पलित f(आ or पालिष्ठी) Pān

4.1.39, Vārtt 1.2, Pat) RV, etc _____ प्रज Pān 5.4.

30, Vārtt 7, Pat _____ प्रभूतवयस् Kav _____ प्ररुढ

L _____ प्रवयस् ĀsvGr, Pagh, Car _____ प्रीज Pān

5.4.30, Vārtt 7, Pat _____ वषिष्ठ VS, MaitrS _____

वृहत् f(अती) RV _____ मह् f(इ or = m)

(with पितृ or मातृ) RV 1.71.5, 5.41.15, etc _____

महर्षक f(इका) Lalit, Kārand _____ मातमाम,

यातयामन् BhP (as clothes) (नार f(इ)

W वयसान्वित, वयसातीत वयःस्थ

f(आ) MBh वयोगत AitUp वर्षमिष्ट

Bhadrab शारद f(इ) सन f(आ) RV,

AV सनक् RV सनञ् P 1.62.7

सनज, सनजा RV सनय f(आ) RV.

not old अपुराण, अपुरातन अप्राचीनः

active from of old सनाञ् RV the act of becoming

o. जरा (Pāṇ 3.3.104) RV 1.140.8, 5.41.17, AV, etc

appearing o. in youth

युवजरत् f (अर्तो) Pān 2.167, Sch

as of o.

पुराणवत् ind RV

— प्रत्नवत् ind RV

— प्रत्नथा ind RV

— अनुप्रदिवस् the becoming

०० जरणम्

— परिजीयत्

13h

— जरम्

— जरस् f (only before vowel-terminations, Pān

7.2.101, other cases from जरा) RV, AV, ŚBr, etc

जर — जार

RV 10.106.7 being from of o.

सनीयस् 2S, सनीजा RV, सन्यस् RV existing

from o. पुराजा RV famous of o. सनश्नुत RV from of

o. पुरा (with pres) RV, etc — प्रादिवस् ind RV,

AV — सनात् ind (g स्वरादि) L — सनकात्

ind — सनात् ind (g स्वरादि) RV, ŚāṅkhŚr

— सना ind (g स्वरादि) RV, ŚBr, सनः ind

— सनता ind RV — सनेमि the grow-

ing o. नयोहानि f Phātup , Sāy — परिणामः

MBh, R, Susr — जुर, जर growing o. at home (as

a maiden) अमा जुर f RV 2.17.7, 8.21.15 & 10.39.3

grown o. after अनुजीर्ण Pān 3.4.72, Sch grown o. in

consequence of अनुजीर्ण Pān 3.4.72, Sch growm o. in

(observance of the) divine law अक्षतजुर् RV 10.143.1

100 years o. वर्षशतित् Heriv 1000 years o. वर्षसहस्रित्

वर्षसहस्रीय MBh ' making o. ' (?) (N. of a demon

~~अक्षतजुर्~~ conquered by Agni) अक्षतः RV 7.1.7 & 9.6,

10.80.3, Nir 6.17 a multitude of o. men वाह्यकम्

Pat on Pān 4.2.39 not becoming o. निजिर् BhP not

growing o. निजिर् ŚBr, etc not very o. नातिवृद्ध

MarkP one day o. सद्यः पशुषित Susr one year o. हायन एक

f(ई) TS, Mn only one day o. दिनसानार MBh 11.98 of

o. पुरा ind RV, etc — जीत Jain — सनम्

ind an o. friend चिरमित्रम् Hit 1.3.⁰/₁ the o. Gargya

वृद्धगार्ग्य MBh 13, etc an o. grammarion आदि-

ज्ञानिकः NBD o. in knowledge विद्यावृद्ध Hit

Sarvad an o. man वृद्धः Mn, MBh, etc — वृद्धकः

MBh, Hariv, — ज्ञानिकः Paish — स्थविरः W

— जरत् m Sak (v.l.) VarBrS 75, geron (GK)

— जीर्णः W — जरणः L — जूर, जूर

m (Sāy) RV 2.14.3 — जरिमन् m RV, AV, TS 1.8.10

— निकलः W — रग्मिन् m Sāy —

वयो अधिकः Mn, R — ज्ञानातीकः L o. men and

children वृद्धबालम् MBh an o. on जरद्वः Ved (Jaim

1.3.31, Sch) Brih on RV 10.102.1, MBh 13.4462, Pāṇcat,

= गोजर the o. period in a Brāhman's life वृद्धाश्रमः

W ' o. sun ' वृद्धार्कः Kāv an o. tree जरद्वृक्षः Pāṇ 4.

3.156, Vārtt 3, Pat the o. tree of a village देवतरु

m L an o. woman वृद्धा MBh, Kāv, etc — वृद्धयोषित

f Kathās — स्थविरा RV — जरतिका as 7.

314 the o. women^a of a family ग्रामः PārGr 1.9.3 , Sch

slowly growin^a o. मन्दजरस Vāgbh somewhat o. जीर्णक

g स्थूलादि the state of being o. वृद्धभावः R, Pāncat

telling o. stories पुरावृत्तारम्भानकथनम् RV till o.

age आजरसम् ind SBr 1, AitBr, आजरसाय

(dat) ind RV 10.85.43 very o. अतिवृद्ध — महावृद्ध

R — (as a race) सुवृद्ध Kāv — अभिसंवृद्ध

MBh 12.5805 — प्रपुराण Car — अतिजठर

f(आ) Śis 4.29 — अत्यायुस् Venis —

गतायुस् R, Susr, Hit — जरदष्टि RV 10.85.

36, AV, VS 34.52, ĀsvGr, PārGr — जिन Un 3.²/₃

(for जिन or जीर्ण) — वरिष्ठ L (a woman)

who grows o. without having brought forth a child असूत-

जरती Pān 6.2.42 .

to become old (said of times) स्थविराय Nom

स्थविरामते Bhpr — परिजृ परिजीयति,

परिजीयते — जृ cl 4,6 जृयति RV 1-3.5.7

परिणम् परिणमति, परिणमते

Kir

घूर् cl 4 घूर्मते Dhātup 27.46 ज्या cl 9

जिज्ञाति Dhātup 31.29 स्मृ cl 4,9 स्मृमति

सृणाति Dhātup 26.31 to become o. together संसृ

संजीयति PaitrS ' to be from of ०. ' सनाम

Nom सनामति (only in dat sg of pr p सनामते).

to be old धृ cl 9 धृणाति (Dhātup 31.21 v.1.

for जृ or स्मृ) to call any one o. ज्या caus ज्यापयति

Pān 3.1.21, Siddh 16 to cause to grow o. जूर cl 4,6 जूरमति

RV 1.182.3 to grow o. जृ cl 4 जीयति (also

जीयति) RV, AV, etc — स्थविराय Nom

स्थविरायते Bh'r — वाद्धिक् धा — धृ cl 9

धृजाति (Athap 31.24 , v.l. for जृ or झृ) .

to make old जृ caus जरयाति (ep. also जरयते)

RV, TS 4, Kath'p, MBh, etc — जृ cl 1 P RV 6.24.7

विजजरीक MBh .

old-age n वृद्धत्वम्, वृद्धता^{MBh} — वाद्दकम्

MBh, Kāv, etc — वाद्दक्यम् MBh, Hasy — वृद्धकालः

Cān — वाद्दकभावः Pañcat (B) — वाद्दक्यम्

Subh — जरा (Pañ 3.3.104) RV 1.140.8, 5.17, AV, etc

— (personified as a daughter of Death) जरा

VP 1.7.11 — जरा — जीर्णिता R 7.40.24,

जीर्णत्वम् Mricch 2. $\frac{17}{18}$ — जीर्णि Rājat 3.316

— जरस् f (only before vowel terminations, Pañ 7.2.

101, other cases from जरा) RV, AV, ŚBr, etc — जरठः

L ————— जरणा RV 7.30.4, 10.37 & 39 ————— स्थाविरम्

Lāty, Bh, etc ————— जरि f TāṇḍyaBr 25.17.3 —————

ज्यानि f(Pāṇ 3.3.95 , Vārtā 4) Vop ————— (person-

ified) दुर्भगा BhP 4.27.10 ————— परिणति f Vikr

Sis ————— पाक्ः L ————— भावः (with स्थाविर)

मातयामत्वम् Gobh ————— लिभ्रमा L —————

दोषावस्था W .

the condition of old age

वृद्धावस्था

extreme
extreme

o. अतिजीर्णता having o. as his weapon (said of Death)

जरायुध

mfn Bear the imbecility of o. वाद्दकम्L the infirmity of o. वाद्दकम् L in o. ~~स्थविरे~~

भावे

काले, स्थविरे । N. of o. प्रशान्तिदूती Kathas o. and

death जरामृत्यु m sg MundUp 1.2.7, जरामृत्यु m du gकातिकोजपादि o. has come परिणतं वयसा impers

Kathas one who has attained to o. स्थविरायुस् mfn Hariv

near o. उपजरसम् ind cf Pan 5.4.107 not impaired byo. अनुपगतजर mfn Bear not subject to o. अजर

mfn अजरस् used only in some cases L — अजय

mfn SBr

अजरयु

mfn RV 1.116.20

अजुर

mfn RV 8.1.2, अजुर्म mfn RV अजुमेत् mfn RV 3.46.1

3 5.42.6

वीतजन्मजरस

mfn Kir

अजीमेत्

mfn KathUp the period of o. वृद्धावस्था W state of o.जरावर-था W weakness from o. पुनर्बलियम् R .

old clothes परदासम् Wm Kād, Bālar giving an o.

cloth to a woman after impregnation धरीदानम् W

wearing . clothes जीर्णवस्त्रम् mfn W .

Oldenlandia n जनेष्ठा L .

a kind of Oldenlandia क्षेत्रपट्टः, क्षेत्रपट्टी L

— भ्रमरी L — विज्जूलिका L —

सुपुत्रिका L — (the lac insect forms its nest in

this tree) जलुक्या, जलुक f Bhpr 5.2.127,

जलुकारी L _____ (dyeing red) तकवली L a red

colouring O. दीर्घफला _____ पपटी Bhpr _____

सुवाल्लिका L a red O. सूक्ष्मवली L .

Oldenlandia biflora कटुपत्रः L _____ क्षेत्रपपटीः,

क्षेत्रपपटी L _____ (?) त्रिभाष्टि m L .

Oldenlandia herbacea तिर्यक्फला L

रक्तपुष्पकः (only L) राजकृष्णः L

रेणु m L वज्जुलिका L सुतिक्तः L

the tree Oldenlandia herbacea कवचः Bhpr .

olden time पूर्वयोगः SaddhP .

belonging to olden times पुराण mf(ई or आ)

n RV, etc existing from o. प्रदिन् mfn RV in o.

पुरातने ind .

older adj आय ifc — परुष्णी .

older by वृद्ध (ifc) Gaut 6.15 the o.

Gautama वृद्धगौतमः o. in age वयोऽधिक VarBrS

the o. part of the city Pvaravati मूलद्वारवती Cat

o. than चिरजात (with abl) M3h 3.13334, चिरजाततर

13331 — ज्येष्ठवयस (in comp) Kathās 98.28

the o. Yavana वृद्धयवन्तः, यवनाच्चाय .

oldest adj वृद्धतम R — अग्रिम RV 1.

13.10 — महत्तरः R (महत्तरा Mricch) —

वर्षिष्ठ & — श्रेष्ठ f(आ) W .

according to the oldest यथाज्येष्ठम् ind Lāty,

Gobh, Pāncat from the o. to the youngest यथाज्येष्ठम्

ind Lāty, Gobh, Pāncat the o. man of the vi lage महत्तरः

L the o. member of a family कुलवृद्धः Bhp o. of all

ज्येष्ठतम W the o. part of a town मूलनगरम् L.

having the heart full of an old longing

दीर्घा-

- लक्ष्मण मणिसि

mfn BhP 4.9.43 .

oldness n

प्राचीनता, प्राचीनत्वम्

मिव.

any oleaginous substance स्नेहः (स्नेहम्) ६

अधर्चादि if f आ) SankhBr, etc .

a black variety of oleander कृष्णकरवीरः L

fragrant o. प्रतिहासः L — रङ्गारि mL —

शीतकुम्भः L o. with yellow flowers पीतकरवीरकः,

पीतप्रसवः L the poisonous root of o. करवीरकः L

red o. कूरः L, रक्तकरवीर — चण्डीकुसुमम् L

भूलक्षविण् m L resembling o. स्त्रकपण mfn TBr

a species of . with white flowers प्रचण्डः L a variety

of o. with red flowers गणेशकुसुमः L white o. मरालः

L yellow o. सुगन्धिकुसुम m L the o. tree शितिकुम्भः L

the fragrant o. tree (?) कृकरः L the flower of o.

करवीरम् L — करवीरकम् L .

olibanum. (the resin of the plant *Boswellia thurifera*)

ra) n I कुन्दः (Un 4.1001) L — कुन्द f L,

कुन्द, कन्दुरः L, कुन्दुरुकः Susr, VarBrS

— कुन्दुरुका L, कुन्दुरुकः VarBrS 57.3 —

तैलपर्णी L — तैलम् VarBrS 77.4 & 6 —

तैलारव्यः L — तुकटकः, तुकटकम् L Main, Susr,

VarBrS — शालुकी Susr, शालुकीद्रवः L —

वानरारव्यम् VarBrS, Sch .

II कपि m L — करेवरु L — करेवरः

L — कलकः, कलकम् L — कृत्रिमः, कृत्रिमधूपः L

— कृत्रिमकः Gal — कृत्रिमधूपः L — तिलपर्णी

L — पिण्डः L — पिण्डतैलम्, पिण्डतैलकः L —

पीतसारः L — यवनः L — यावनः L

— लेपनः L — वानरः L — शिवारसः W

— शिवारसः Gal — सिलहः, सिलहसारम्,

सिलहकः L, सिलहक — सुगन्धिकः L.

consisting of olibanum and camphor लुकलुक कपूर

mfn Hact 1.7.165 made of o. सिलहकमय mf(इ)n

Hcat the o. tree इभ्या (Boswellia thurifers)

कुंरुका L गन्धफला L गन्धमूत्र

L सिलहभूमिका, सिलहकी L the gum o.

tree गजभक्ष्या, गजभक्षा L, गजप्रिया the oil

of o. कपिजः the resin of the plant o. कुन्दुरु

m.

Om दि०२१ मन्त्रः AmritUp 20.

accompanied by om ओंकृत mfn at every repetition

of the syllable o. प्रतिप्रणवम् ind KatySr having the

syllable o. at the beginning and end उभयतः प्रणव mfn

^u
Bradh the mystical syllable o. प्रणवः (ifc f आ) VS,

TS, SBr, Mn (ifc also क) etc the Pranava or sacred

syllable o. सेतु m Kālp the prolated syllable o.

(repeated by a religious teacher at the beginning of a

lesson) प्रवृत्तः RPrāt pronouncing the syllable o.

ओंकारः Mn 2.75.81, Kathās, Bhag, etc the sacred

and mystical syllable o. ओंकारः Mn 2.75, 81, Kathās,

Bhag, etc the sacred syllable o. प्रणवः (ifc f आ)

VS, TS, SBr, Mn, (ifc also क) etc — ब्रह्मन्

n Prab, Sch — ब्रह्मबीजम् BhP — शब्दाक्षरम्

BhP — वेदादि m n SāṅkhGr, वेदादिबीजम् L,

वेदादिवर्णम् W the sacred syllable o. uttered aloud

शब्दाक्षरम् AmṛitabUp the sacred syllable o. uttered

audibly शब्दाक्षरम् AmṛitabUp the sound o. अनाहतनादः

the syllable o. अक्षरम् Mn ____ (the triliteral name

of God) उद्दिष्टः (Un 2.10) L ____ त्रिमात्रिकः.

Prapancas together with the sacred syllable o. सप्रणव-

~~mf~~ mf(आ)n Vas, Susr .

(esp.) to utter the syllable Om प्रणु

प्रणोति Br, ChUp, SrS .

omen n शकुनम् Kāv, Kathās, Pañcat

शकुनः VarBrS, P — निमित्तम् In, Yājñ, MBh, etc

— पूर्वनिमित्तम् Lalit — निदर्शनम् MBh, Hariv,

Susr — पूर्वरूपम् AV .

a bad omen अपशकुनम् — दुर्निमित्तम् MBh

2.818, Sak 5. $\frac{11}{12}$ — अनिमित्तम् Mricch a bird of

good o. शुभशकुनः Das an evil o. अनिष्टहेतुम् —

उमरः L — सूणि f L — विप्लवः L for

the sake of an auspicious o. मङ्गलेच्छामै ind VeitrS 3.

8.10 good or evil o. इहभाइहभलक्षयम् MW a good o.

सन्निमित्तम् R lucky o. इहकुनम् Kāv, Kathās, Pāncat

' o. knower ' (astrologer) निमित्तविद् m L ' o.

maker ' (a crow , etc) निमित्तकृत् m L an o. pointing

to death कालदूतः Kād a particular kind of o. (occurr-

ing in Diva or sky) सौम्यम् MW a particular o.

(occurring in the paramdivam or upper sky) वैष्णवम्

MW _____ (belonging to ~~the~~ the param divam or upper

sky) वैष्णवम्. MW ~~xxxxxxxxxxxx~~

acquainted with omens निमित्तरा mfn व attendant

with all o. उपाकृत mfn L ' book of o. (N. of Wk)

शकुनशास्त्रम् a deity presiding over good o. शकुन ^{देवता}

Kathās derived from o. शकुन mf(इ)n म, Wh, etc

' doctrine of o. ' (N. of Wk) शकुनशास्त्रम् —

(angury) शकुनोपदेशः VarBrS door of o. (a partic term

is angury) शकुनज्ञारम् VarBrS knowing o. शकुनरा

mfn Kathās knowledge of o. शकुनज्ञानम् Yājñ ' — ' —

(N. of a ch. of the Kāma Sūtra by Vātsyāyana) निमित्तज्ञानम्

(a goddess) presiding over good o. शकुनाधिष्ठात्री

Kathas relating to o. शाकुन mf (इ)n Mn, MBh, etc

— शाकुनिक mfn — शाकुनेय mfn MW .

omentum n वपा VS, etc — (in anatom)

जात्रम् Bhpr 2.310 — मेदोधरा SarnS .

the aperture through which the omentum is taken out

वपोद्हरणम् GrSrs enveloped in the o. वपावत् mfn

RV, VS, SBr furnished with the o. वपावत् mfn RV, VS,

SB̄r having no o. अवपाक mfn SB̄r, KātyŚr the offering

of o. वपाकृति f AitBr, वपाहोमः KātyŚr .

ominous adj अनिष्ट सूचक — अनिष्ट —

कथन Kathās — शाकुन f(रि) W —

शाकुनिक W .

omission n परिलोपः RPrāt, Kull — विलोपनम्

Sāh — परिहारः Sāh — उद्धारः In, Comm on Yājñ

— वजनम् ĀsvŚr — उपेक्षणम् Lāṭy 1.1.26 —

अनुपादानम् Sāh — प्रतिप्रकाशः f L — ‡

विनिवृत्ति f PārGr, Car — विसंयोगः W — समाप्तिः

In 11.203 — समाप्तिक्रान्तम् R.

like the omission of परिहारनत् ind (ifc) Sāh

the q. of a letter in pronunciation वजपातः IN 10.

of a particle required by the sense अनभिहितवाच्य Kpr

o. of argument हेतुहानि f Kāvād 3.127 o. of

licious observance व्रतातिपत्ति f Āśvār o. of one of

the 5 members in Nyaya argument न्यूनम् o.

o. of punishment दण्डभङ्गः the o. of the

middle member EVERYBODY of the compound मध्यमपदत्रयः the

sign V in MSS ^{marking} ~~mark~~ an o. निकपदम्

omit vb I व्यतिक्रम् व्यतिक्रामति, व्यतिक्रमते R

उत्क्रम ~~उत्क्रामते~~ उत्क्रामति, उत्क्रमति

उत्क्रमते

~~rarely~~ उत्क्रामते, — परिह परिहरति, परिहरते

SBr, Gobh

— परिहा परिजहाति

Mn, MBh, Hariv

— हा caus हापयति

Mn, MBh, etc

— वृज्

caus

वज्जयति

Mn, MBh, etc

— संत्यज् संत्यजति

VarBr^S, Rajat

(a letter, word etc)

लुप् 16

(Dhātup 28.137)

लुम्पति, लुम्पते

Prā, Pān, Kār .

II अतिष्कन्द्

— अन्तारि, अन्तरेति —

अपकृष् cl 1 अपकृषति — उदास् उदासते

Sarvad — उद्धृ उद्धरति, उद्धरते — निराकृ

निराकरोति MBh Kāv, etc — व्यवधा व्यवदधाति,

व्यवधत्ते Kath — स्कन्द caus स्कन्दयति Mn,

MBh, etc .

to be omitted परितुप् pass परितुप्यते RPrāt,

Das — परिहा pass परिहीयते n, MBh, Kāv, etc —

विभृत् विभतते Laty, Mn, MBh — विनिभृत्

विनिवतते Laty .

a Brāhmaṇa who omits to offer burnt offerings श्रीरोजः

L a Brāhmaṇa who o. to ~~perform~~ perform the 5 religious

acts पञ्च भस्मपरिश्रमः.

omitted adj परिहीण MBh, Kāv, BhP, परिहीन

हीन MBh निवृत्त निराकृत

परिषन्ना AVBaris प्रतिषिद्ध MBh, Kāv,

etc प्रतिहत MBh, Kāv, etc .

(in law) omitted through out व्यवस्थितविकल्पः,

व्यवस्थितविभाषा Payabh, Kull, Aprāt, Pān, Sch one

who has o. prescribed acts भ्रष्टक्रिय Pāncat (in gram)

an option o. throughout or applicable throughout व्यव-

स्थितविकल्पः, व्यवस्थितविभाषा Payabh, Kull, Aprāt,

Pān, Sch .

to be omitted (from) परिहार्य h, l, etc _____

लोप्यम् Vop _____ परिहायणीय Kad _____

परित्याज्य Sah not to be o. निष्परिहार that which

may be o. (in pronunciation) साम्य MāṇḍS .

having omitted उद्गीय ind p .

MBh. ~~matxbsinxxomikxx~~

अपरिहीयमात्र

लोपनम् — उत्कर्षः

उत्सादनम् — उत्सादनम्

क्षेपणम् Mn 4.119 — परिवर्गः RV.

मण्डूकानुवृत्ति f MW- o. 1

अतिपटीक्षेपः v.l. for
अपटीक्षेप.

omittir dij उत्सर्गिन् — परिभ्रष्ट —

निसंयुक्त Mn 2. 80.

not omittir अहापयत् can, mark not o. om-

being अनतिप्रकन्दत् TBr o. customary rites हीनकर्मन्

not, can, mark o. religious acts हीनकर्मन् not, can,

हो हो हो हो (?) ओंकारीय हो ओंकारीयति

Comm on Pāṇ 6.1.95.

omnipotence n विभुत्वम् Praśūp, Śuk, Pāṇar

— सुप्रभावः ॥

omnipotent adj अनन्तशक्ति — सर्वशक्

— विभूतम् — विभूषणम् Śitr.

omnipotence n सर्वगतत्वम् Śāshūp — विभूतम्

Śvetap, Śarvad — विभवः kān — व्याप्ति f w

— सर्वत्रसत्त्वम् Śāśūp — सर्वसाम्प्रतम् Śatr.

omnipresent adj I सर्वगत Up, Ith, Tājñ, etc,

सर्वगत Up, Tājñ, etc, सर्वगामिन् Ā — सर्वत्रगत

f(आ) Un, Mth, etc — सर्वतोवृत्त Mth — सर्वसंस्थ

Hariv — विभू or (Ved) विभू f(ऊ ऋ वी) AV,

VS, Up, Ith, etc — विभूष्णु Śivas.

II (said of several gods) परिज्मन् AV, AV —

(said of clouds) परिज्मन् AV, AV — (said of the sun)

परिज्मन् AV, AV — विश्व f(आ) Up, Ith, etc

etc ____ (the intellect) विश्व f(आ) ____ (the soul)

विश्व f(आ) ____ (Vishnu, Krishna) विश्व f(आ) *

— विश्वगत LingaP — वैश्वानर f(ई) IV, etc.

omniscience n सर्वज्ञता (Mh, Kathās), सर्वज्ञत्वम्

(Mh, R, etc) — सर्वज्ञातृत्वम्^{Cat} — विश्वानिता
सर्व R, Sch,

(v.l.) Kām — सर्वज्ञम् Sarvad — सर्ववित्त्वम्^{Cat} —

सर्वविद्यम् = चतुर्वेणीदि .

omniscient adj I (said of gods and men esp. of

ministers and philosophers) सर्वज्ञ MB f(आ) Up, Kāv, x

etc

— सर्वज्ञात् — सर्वविद् AV, MundUp, MBh, etc

— सर्ववेत्तु L, सर्ववेदितु MBh — सर्ववेदितु^{is} —

सर्वविद्य SvētUp.

II कृत्स्नविद् Bhag 3.29 — विश्वविद् RV, TS,

SvētUp, etc, विश्ववेदस् RV, VS, AV — त्रिकात्सव R 1,

VarBrS — त्रिकात्सवदशिनं R 1, VarBrS — त्रिकात्सविद् R 5

coming

coming from one who is omniscient

सार्वज्ञ f(ई)

HPariś relating to one who is o.

सार्वज्ञ f(ई) Kājat

HPariś thinking one's self o.

सर्वज्ञमानिन्, सर्वज्ञानिन्

Divyāv, सर्वसंमन्य Kājat.

omnivorous adj सर्वभक्षिन (Kāv, Pañcat, Hit) सर्वभक्ष्य

(w.r. for सर्वभक्ष) — सर्वभक्ष f(आ) MBh, k,

etc.

on I अधि ind (as a separable adverb or

preposition) — उपरि ind (as a separable preposi-

tion with acc, loc, or gen) — उपरि ind (as a sepa-

rable adverb) — उद् (as implying superiority in

place, rank station or power).

II अभि ind (as a separate adverb or preposition)

— आ (with a preceding loc) IV, AV — परा ind

— प्र ind (~~xxx~~ mostly in connection with a verb) —

प्रति ind.

being on आविष्ट mfn Bhp, R — विष्टित mfn (loc

or comp) MBh, R, etc o. the one hand -- on the other hand

उ-उ, उ-उत o. the one side -- on the other वा-वा

~~xxxxxx~~ o. the other hand उ ind — पुनरपि —

मुद्ः ind Śak o. this account पुनदथम् ind Kathās,

Pañcat, etc o. this ground अतोनिमित्तम् ind.

on account of वशेन, नशात्, नशतः with gen or

ife — स्थाने ind — कृते loc ind (with gen

or ife) Yājñ 1.216, MBh, R, etc, कृतेन instr ind MBh, R 1.

76.6 & 6.85.10 — अथम्, अथेन, अथयि and अथे ife

or with gen — प्रति ind — पुरस्कृतम् ind MBh, Kāv,
etc.

forth on all directions विश्वद्वयक् ind RV 7.25.1.

on all sides विष्वक् ind RV, AV — सर्वशः

WW equal ~~XXXX~~ o. all sides विष्वक्सप्तमfn L- forth o. all

sides विश्वद्वयक् ind RV 7.25.1 surrounded ~~XX~~ o. all sides

विश्वद्वयत् mfn VarBrS.

on both sides विष्णुक् ind RV, AV forth o. both

sides. विष्णुक् ind RV 7.25.1.

once एकदा ind MBh, ~~Rā~~ Pāṇcat, Hit, etc

कदाचन MBh 13, Kathās, etc

— कदाचित् सकृत् कदाचित् ind RV, etc — सकृत्

ind Kāv, VarYogay — सकृन्मदत् ind ŚBr, ŚāṅkhBr —

जातु ind Kathās, Rājat (also with चिद् following) —

अन्यदा ind — अन्येयुः ind Pāṇcat.

atonce सदिनः ind RV 2.9.6, सद्यः another

सद्यः
for क्षणात् — क्षणात् abl ind Mn, R, Śak, etc —

अभिक्षणम् — अस्था ind (?) RV 10.48.10 — एकदा

ind Sāh — एकदा ind AV, TS, etc, MBh, etc —

निरन्तरम् ind Kām, Vet — शब्दत् ind ŚBr, BhP —

सत्वररचनम् ind Gīt — स्मत् ind RV bathing o.

यिन्
सकृत्स्ना mfn Mn 11.215 'bearing fruit once' (the tree

Musa Sapiantum) सकृत्स्ना L being employed only o.

सकृत्प्रयोगिन् mfn KātyŚr bringing forth o. सकृत्प्र

mfn RV 10.74.4 happening only o. एक mfn (with or

without एव) RV, etc happening only o. a day एककालिन्

mfn Mār̥kP 'having offspring ^{o.} once (a year)' (a crow, a

~~lion~~ lion) सकृत्प्रजः L keeping in memory what has ^{o.} once been

heard ^{धर} सकृच्छ्रुतः mfn Kathās keeping in mind what one has

heard once एकश्रुतधर mfn Kathās not (only) o. असकृत्

ind ChUp, Mn, MBh, etc oftener than ^{o.} once a year अस्मिन्

तसेव तसरस्य PārGr o. a day सकृत् ind (with अहः)

— पुक्कात्म ind Mn 6.55 'o.-born' (a sūdra) पुक्कजन्मन्

m L, पुक्कजाति mfn Gaut 10.50, Mn 10.4 ~~more~~ o. more

पुनर्भूयः

भूयः ind Mn, MBh, etc, भूयोऽपि, भूयश्चापि, भूयो भूयः

— भूयशः ind Hariv, BhP — पुनः ind RV, etc,

(also with भूयस्) — शस्वत्तमम् ind RV o.

opulent आढ्यचारं mfn Pāṇ 5.3.53, Sch o, ploughed पुक्कहत्य

mfn L o. upon a time जातु ind Kathās, Rājat,

(also with चिद् following) — क्वचिद् Nal, Pañcat, etc

only o. एकवारम् ind Comm on Mn, Pañcat, एकवारे ind I

— अपुनर् ind RV 10.68.10 provided o. with the Soma

vessels called Nārāśānsas सकृन्वारांशस AtBr 'returning

only o. again i.e. being reborn' (N. of the second of the

four ocless of Buddhist Āryas) सकृदागामिन m MWB 132

taking food but o. a day एकाब्धभोजिन mfn Heat taking ~~food~~

food only o. a day एकाहार mfn MBh taking food only

once a month

मिराहिर

mfn R.

once more angry

प्रतिजातकोप

~~mat~~mfn

MBh.

one adj एक RV, etc — एकतम् ~~MBh~~ n(आ)

Pāṇ 5.3.94, ŚBr, MBh, etc — केवल f(इ) RV 10.73.

6, AV, ŚBr, आ Mn, etc see Pāṇ 4.1.30) (in comp Pāṇ 1.

49) RV, AV, TS, etc — केवलिन W — त्व RV

— नेम — समान f(इ, आ) RV, etc, एक L.

not one नैक f(आ) Yājñ, Mn, etc — अनेक.

any one of many अन्यतम at one time एकवारम् ind

Comm on Mn, Pañcat, एकवारे ind L — समत् ind

RV 4.18.8, 9 at o. time -- at another पुनर्-पुनर् at

one time only एककालम् ind Mn 6.55 attention fixed

on one object only एकतानः BhP the becoming o.

भावः
syllable' (contraction of two syllables into one) एकाक्षरी

RPrāt belonging to one and the same tree एकवृक्षीय

gana गहादि Pāṇ 4.2.138 belonging to o.'s self स्वकीय

MBh, Kāv, etc — स्वीय f(आ) Kāv, Pur, etc —

प्रत्यात्मक SaddhP, प्रत्यात्मिक ŚāṅkhGr beneficial to o.'

self स्वहित Kāv a boat which piles from o. side to

the another पारावारस्य नौः MBh by o.'s self स्वयम् ind

RV, etc celebrated by only o. Stoma एकस्तोम Lāṭy,

Jaim consisting of only o. man एकपुरुष BhP 6.5.7

descended from o. body एकशरीर W devotion to only

o. object एकागित्वम् BhP during o. day एकाहम्

एकाङ्ग ind extending over o. part only एकाङ्ग

forming o. body संहत ĀśvŚr, Mn, MBh, etc

forming o. line (as footsteps) सम्पञ्च ŚBr for

o.'s self निजयम् ind MW from o. एकतः ind

Rājat from o. side एकतः ind AitBr, MBh, etc

having the mind fixed upon o. object अनन्यविषयात्मन

having teeth on o. side (only) अन्यतोदत् TS —

अन्यतरतोदन्त f(आ) ŚBr in o. body एकतः

ind MBh 13.2230, Suśr in o. direction अन्यतः ind

in o. line सम्पञ्च ind ŚBr, KātyŚr in o. place

एकत्र Pāṇ 6.1.194, Sch in o. way एकधा ind

AV, TS, etc, MBh, etc knowing only o. Veda एकवेद

KātyŚr lying in o. direction सम्यञ्च ŚBr not doing

o.'s own will अस्माधीन R 2.30.33, अस्मत्तन्त्र of o.'s

self स्वयम् ind RV, etc o. by one एकैक

AV 3.28.1, ŚBr, MBh, Mn, etc — एकैक, एक-एक RV

1.20.7, 123.8, 5.52.17, R, BhP, etc — एकैकम् ind R

etc — एकैकशस् ind Suśr, Mn, etc — एकशः

ind KātyŚr, R, etc — प्रत्येकशः ind MBh — एकतय

MaitrS 2.1.2 — प्रत्येक (ibc or अम् ind) ŚāṅkhŚr,

Mn, Kāv, etc — त्रयधक् ind SV — पृथक् ind

(often repeated) RV, etc — पृथक्त्वेन ind MBh —

प्रतिस्वम् ind ~~Āś~~ ĀśvŚr, RPrāt, Comm — प्रपृथक्

ind AV — (out of many) एकैकतर BhP — (so

कया
that each is reckoned) प्रतिकण्ठम् ind RPrāt, प्रतिकण्ठि

ind Divyāv ~~MM~~ o. day अन्यदा ind o. day and one

nightएकरात्रम्PārGr, Mn 3.102, etc o. ^{man} ~~man~~ onlyएकशतम्o. of a hundred शतैकीय Rājat o. ofa numberअन्यm(अः) f(आ) n(अत्) o. of manyएकŚBr, KātyŚr, MBh, Hit, etc ~~EX~~ — एकतर(n अम्) (rarely) Dāy, Kād — एकतम (n अत्) Pān5.3.94, ŚBr, MBh, etc — तम BhP 10.36.28 o.of one's own peopleस्वकः

o. of two

एक

ŚBr

KātyŚr, MBh, Hit, etc

— एकतर (n अम्) MBh,

~~Pāṇat~~ Pāṇcat , etc o. of two ways विभाषा APrāt

o. on the other उत्तरोत्तरम् ind MBh, Hit, Suśr, Gaut,

etc o. part एकांशः MBh, Mn, 9.150, Ragh, etc

एकभागः Pāṇcar o. passage एकदेशः MBh, ~~Pā~~ Pāṇcat,

Sāh, etc o. person एकमूर्ति f Subh o. place

एकस्थानम् o.'s self स्वयम् ind RV, etc,

स्वविग्रहम् ~~MM~~ o.'s self not being present परोक्षे

ind Pāṇ 3.2.115 the o. thing and no more मातरम्

ifc o. time सकृन्मदत्त ind ŚBr, ŚāṅkhBr o. time एकदा

ind MBh, Pañcat, Hit, etc o. way to beatitude एकमान

o. year old अपक्रम RV 1.164.5 on o. part एकतः

ind AitBr, MBh, etc on o. side एकतः ind AitBr,

MBh, etc — अन्यतः ind on the o. hand एकतः

ind AitBr, MBh, etc on the o. hand -- on the other

एकतः - एकतः, एकतः - अपरतः on the o. side एकत्र

ind a person who has food ~~cleansed~~ cleansed for o. day

सद्यः प्रक्षणाकितोऽन्वयः L possessing o. world एकलोच

MaitrS produced by o.'s self स्वज f(आ) RV, R

produced in o.'s self स्वच्छन्दज f(आ) RV, R rela-

ting to o. part only एकाङ्ग relating to o.'s self

स्वीय f(आ) Kāv, Pur, etc resting upon o. object

एकाश्रय, एकाश्रित Bhāshap r lationship to o.'s self

स्वत्वम्, स्वता MW the state of being o. word एक-

पदम् Kās on Pāṇ 2.1.25 the state of belonging

to o.'s self स्वता Śak striking in o. direction

अन्यतोधातिन् ŚBr subject to o.'s self स्वयंवश MBh

~~xxxx~~ to o.'s self आत्मानम् प्रति Ratnāv turned to o.

centre सध्यञ्च f(सद्यीची) RV, AV, PañcarBr, Kauś

turned to o. side एकतोमुख f(आ) TBr upon only

o. foot एकपदि ind gana द्विदण्ड्यादि Pāṇ 5.4.128 well

~~xxxx~~ deposited to o.'s self. स्वहस्तिना Kāv 'advance of

o.'s own accord' (offensive warfare) स्वयंमानम् Mahāv

belonging to o.'s family स्वकीय MBh, Kāv, etc belong

ing to o.'s ~~own~~ own kind स्वजातीय Mn, Hariv, स्वजात्य

MBh, Pañcat belonging o.'s people स्वकीय MBh, Kāv,

etc deprived of o.'s own निःस्व Mn, MBh, etc follow-

ing o.'s will स्वच्छन्द f(आ) Yājñ, Kāv, VarBrS, etc,

स्वच्छन्दक W relating to o.'s own birth स्वजन्य RV.

to become one's self स्वस्थीभू स्वस्थीभवति Prab.

the act of making one एकीकरणम् Comm on TPrāt any

o. in a set of numbers the sum of which is required

पदम् (rarely पदः) as in the case of o. एकवचनम्

ind Āp, Pāṇ, etc the becoming like o. एकवचनम्

Comm on KātyŚr, etc the becoming o. एकीभावः Vedāntas,

RPrāt, etc — एकभाविन् mfn RPrāt — एकभूयम्

KaushUp — एकधाभूयम् ŚBr 14 become o. एकभूत

mfn BhP the being like o. एकवचनम् Comm on KātyŚr,

etc the being o. एकभावः Bhp belonging to o. एकमि

Grihyas ^{he} belonging to o. एक mfn gāṇa गहादि

Pāṇ 4.2.138 (not in Kāś) consisting of o. एकमय mf

(इ)n Kathās — एकित् mfn Lāṭy (in arithm.)

the figure 'o.' वर्गः (वर्गम् ४ अर्धचिदि)

(ifc f ३२) from o. and the same एकतः ind Rājat

in every o. प्रतिजनम् ind Śis ~~###~~ in o. एकत्र

ind MBh, Kathās, Pañcat, etc in o. and the same एकत्र

ind MBh, Kathās, Pañcat, etc in o.'s own person आसा

~~and~~ आसा (generally used as an adv) less by o.

एकोन more than o. नैक mf(आ)n Yājñ, Mn, etc

'not a pair' ~~o.~~ अमुगम् Var BrS not even o.

न कतमश्चन

न कतमश्चन, न कतमाचन, not more than o. अनन्म

mf(आ)n not produced o. from another अपरस्परसम्भूत

mfn Bhag the number o. अङ्कः — अत्रिहजः,

अत्रिनेत्रसूतः, अत्रिनेत्रभू म

अत्रिनेत्रजः, अत्रिनेत्रप्रसूतः, अत्रिनेत्रप्रभवः (in arithm.)

the number ०. अनन्ता — कु f — क्षमा

— क्षिति f Bījag — चन्द्रः Sūryas ०. after

another पूर्वपरम् ind RV, ĀpŚr, Sch — पूर्वपरमेजि

ind KātyŚr, Sch, VarBr, Sch — अनु ind (when pre-

fixed to nouns especially in adverbial compounds) —

तन् instr ind RV 1.3.38, 77, 2.2.1, 8 ff —

यथायम् ind AV, TS, etc — यथोत्तरम् ind VarBr/

VarBrS, Mn, etc ०. after the other अनुशक्, अनुशार

ind (gaṇa स्वरादि) — अभि ind (as a separate

adverb or preposition) Pāṇ 1.4.91 — आनुपक् ind

(gaṇa स्वरादि) RV 5.16.2, etc o. and half अध्यर्ध

mf (अ) n षष्ठ्यर्थ — द्वयर्ध mf n Sūryap o. and one

एकैक, एक-एक

RV 1.20.7, 123.8, 5.52.17, षष्ठ्यर्थ

BhP, etc o. and the same

एक

mf n ŚBr 5, KātyŚr

Mn, etc o. and the same house

एकैकैवमन्

n Mn 3.141

परस्परस्म

o. another

परस्परैः, परस्परात्, परस्परम्, ind Mn,

MBh, Kāv, etc, परस्पर (ibc) (rarely) परस्पर (ifc)

— इतरेतर mfn — अन्योन्य, अन्योन्य —

परस्परसंय
अन्योन्यम् o. another's परस्परम्, परस्परान्, ।

ind Mn, MBh, Kāv, etc, परस्पर (ibc) (rarely)

परस्पर (ifc) o. at a time प्रत्येक (ibc or अम्

ind) ŚāṅkhŚr, Mn, M Kāv, etc o. here and there विरलः

with or without कोऽपि o.'s own नैज mfn

Hariv, BhP o.'s own exertion स्वयत्नः L o.'s own

lord स्वामीश्वर NrisUp o.'s own people स्वामीयाः

m pl Kāv, Pur, etc o. - the other नेम - नेम RV

— त्व - त्व RV, AV 8.9.9 o. upon the other

अवरपरम् ind AV 11.3.20 o. versed in the Śāstras

अतिरिक्ताचरणः W o. with another इतिरतर mfn

on o. of two sides अन्यतरतः ind ŚBr, KātyŚr pass

ing from o. to ~~another~~ another पारम्परिण mfn L

persuing o.'s own objects स्वार्थिन् mfn Sinhās

possessing (only) o. (of several things) एकैकवत् mfn

ĀpŚr, Sch proceeding from o. एकीय mfn Gṛihyas

relating to o. एक mfn gaṇa गणदि Pāṇ 4.2.138

(not in Kās) resting upon o. एकीय mfn Gṛihyas

the state of being o. एकभावम् a symbolic expression

for the number 'o.' इन्दु m that o. only एक

mfn (with or without एव) RV, etc the o. the

other इतर, इतर — एक-एक, एक-द्वितीय.

to become one

एकीभू

ŚBr, MBh, RPrāt, etc

to become o. with.

एकतामपि या

(instr) VP.

one after the other

अपरस्पर

mfn

pl

Pāṇ 6.1

amounting to one and a half

अध्वयन्

mfn

worth ०. and a half

अध्वयन्

mfn.

with ०. and

a half survarṇa

अध्वयसुवर्ण, अध्वय ^{सौवर्णिक} mfn.

one and the other

अपरपर

m (आ: or ए) fn

pl Pāṇ 6.1.144, Sch.

one and the same husband

एकपति m BhP 4.26.

27 o. and the same place

एकस्थानम् — एकदेशः

Kap

o. and the same word

एकपदम् VPrāt 1.111.

from one another

परस्परस्य
परस्परम्, परस्परेण, परस्परात्, ~~परस्परात्~~

ind Mn, MBh, Kāv, etc,

परस्पर (ibc) (rarely) परस्पर

like

o. another

परस्पर mf(आ)n pl MBh 12.

2420

with o. another

परस्परम्, परस्परेण, परस्परात्, ind

Mn, M^h, Kāv, etc, परस्पर (1bc) (rarely) परस्पर

(1fc).

one-coloured adj एकरूप

RV 10.169.2, AV,

ŚBr, etc.

one-eyed ~~१११~~ adj काण f(आ) RV 10.155.1,

AV 12.4.3, TS 2.5.1.7, Mn, MBh, काणाय W — काण

f(आ) Pañcat — (said of an animal or of a needle)

एकचक्षुस् ~~१११~~ — एकदृक् L, एकदृष्टि L

— व्यङ्गितकक्षण f(आ) Śis — सिन f(ई) L

काण .

not ~~१११~~ one-eyed अकाण f(आ) TS & ŚBr o.

from the disease called giri गिरिकाण Pañ 6.2.2,

Sch (किरिकाण Kās) 'o.' (N. of Śiva) एकनेत्रः, एकनेत्रकः

the son of a o. woman कावेयः, कावेरः Comm on

Pāṇ 4.1.131.

one-eyedness n काणालम् Sāh.

one-faced adj एकदशमुख Heat.

one-footed adj एकचरित ____ (opp. to catu-

shpāda) पादविग्रह ~~शिव~~ Hariv 11305, etc.

one-fourth adj एक भाग.

one-handed adj ^क एक हाथ वाला

^आ
f(14) L.

a one-hoofed animal

एकशुभ्रः

Āp 2.16.16.

^२
forming one mass

संहत

mfn ĀsvŚr, Mn, MBh,

etc.

oneness n एकत्वम् KātyŚr, MBh, Susr, etc —

एकता ŚBr, ChUp, MBh, etc — एकभावः BhP —

एक्यम् MBh, Ragh, Sarvad, etc — एकात्म्यम् MBh,

BhP — प्रमाणम् (ifc f आ) L.

oneness of aim एकार्थ्यम् Daśar o. with the

Supreme spirit एकात्म्यम् L want of o. अनैक्यम्.

'the doctrine of the oneness of everything with Spirit

सर्वोत्तिम दशनिम्.

having one ever

एकमेव सत्

mfn Gebh.

one part in hundred i.e. one percent अंश mf

(अ)n (with अ n)..

one-rayed adj . एक अंश f(अ) L.

one-sixteenth of the moon's diameter

चंद्र

४४४

Hit, Kathās.

one-tenth of a complete army

अनीकनी

one-twelfth part of the ecliptic राशि M m MBh,

VarBrS, etc.

one-twentieth adj विंशति with भाग- m

Yājñ, Sch.

onion n I पत्तागु m (rarely n) Mn, MBh,

Susr, etc.

II उष्णः L — ऊर्जः L — कृमिघ्नः,

कृमिघ्नः L, — तीक्ष्णकन्दः L — दीपनः L

— दुग्न्धः Bhpr — (green) दुर्दुमः L —

निक्केलनः L — नीचभोज्यम् L — (green) फरुण्डः

L — बहुपत्रः L — मुरवगंधकः L — मुरव-

दूषणम् (L), मुरवदूषणकः (Bhpr) — यवनेष्टम्

L — यमफलः L — (green) रसः (ifc f आ)

L — (green) लतामः L — विश्वगन्धः —

इन्द्रप्रियः L — सुकन्दः W, सुकन्दकः, सुकुन्दकः L

a kind of bulbous onion

रङ्गेष्टाण्डु n रङ्गेष्टाण्डुकम्

L a kind of o. ^{संज्ञः} करवीरकन्दः — क्षीरपलाण्डु m Susr

— गृञ्जनकः Car 1.27, 6.9, गृञ्जन — (prohibi

bited as food) गृञ्जनः (गृञ्जनम् L) Mn 5.5.,

Yājñ 1.176, Bhpr, Nyāyam etc — दीर्घपत्रः L —

नृपकन्दः L — नृपपलाण्डुः ■ L — नृपप्रियः

(only L) — नृपाक्षयः L — नृपेष्टः L —

महामूलम् L — यवनेष्टः Bhpr — राजपलाण्डुः ■

L — राजप्रियः L — राजेष्टः L — रोचकः

(only L) — विलोहितः L — शिरवाकन्दम्,

शिरवामूलम् L, (v. 8. शिरविमूलम्) — रश्मिलकन्दः L

रत्नलक्षुन a kind of o. plant लक्षुनकन्दः L one of

the ten kinds of o. लक्षुनम् rarely लक्षुनः (Un

3.57) L.

one who has eaten onions पलाण्डुभक्षित mf (आ or इ)

n Pāṇ 4.1.53, Sch.

only केवलम् ind Mn, Mbh, etc — केवलतः

ind Comm on Yājñ — मनाक् ind Ratnāv — एव

ind RV, etc, MBh, etc — इद् ind Ved —

मात्रम् ife — ^{एकामात्र} एकानाम्, एकानेत, + ind

MBh, Megh, Bhartr, Kap, etc — नवरम् ind (Prākr)L

— न कदाचिदापि •

^{anied}
accomplished by only one stoma एकस्तोम mfn

Lāty, Jaim (in phil) the assertion of a living soul o.

एकजीववादः the body o. शरीरमात्रम् MW consisting

o. of joy and thought आनन्दचिद्वन mfn NṛisUp 'contain

ing o. good years' ((with Jainas) N. of two spokes in ~~XX~~

एकान्तसुप्तम्

the wheel of time) / covered with i.e. o. consisting of

परिवारजम् (ifc) devoted to o. one object एकान्त

mfn BhP, R, etc devoted to o. one person एकान्त

mfn BhP, R, etc directed towards o. one object एकान्त

mfn BhP, R, etc directed towards o. one person एकान्त

mfn BhP, R, etc eating o. dog's ~~flesh~~ flesh इवमांसनि, मत

R having o. one resort left अनन्यगति, अनन्य गतिम् mfn

having o. the Svarita सबस्वरित mfn VPrāt, Sch of

o. one sound एकश्रुति mfn Pāṇ 1.2.33, KātyŚr,

ĀāvŚr one who offers o. the Agnihotra अग्नि होत्रा य ^{मिन्} mfn

KātyŚr o. a little किञ्चिन्मात्रम् o. a moment क्षणमात्रम्

क्षणक्षणाद् L o. a possibility सकृद् इति f Sch, on

Pāṇ 7.1.50 o. beauty रूपमात्रम् MW o. -- but not

केवलम् - न तु Śringār o. by a sound

शब्दमात्रम् Śak o. just सोकेन, सोक्कात् (in comp.)

o. one meal एकावन्म o. so इति मावात् Comms o.

so little तेन्मात्रम् mfn Mcar 5.25, तन्मात्र mfn

MBh 9.1806, Pañcat o. the money द्रव्यमात्रम् Pañc (B)

4.11.25, (v.1. द्रव्यमात्रा) o. yesterday इदा ह्यः

sacred o. to Agni समीग्नेय mfn ŚāṅkhŚr that of

which only existence is predicable सन्मात्र mfn

RāmatUp, Śivag.

only adj केवळिन् W — एकात्मन् MBh —

अद्वय — केवल f(इ RV 10.73.6, AV, ŚBr,

आ Mn, etc, see Pāṇ 4.1.30) (in comp Pāṇ 1.49) RV, AV,

TS, etc — एकात्म्य MāṇUp.

the only God एकदेवः T — एकराज् m RV,

8.37.3, AV 3.4.1, AitBr, etc the o. lotus एकपुण्डरीकम्

ŚBr 14.9.3.14 the o. queen एकराज्ञी the o. Ṛishi

एकवर्षिः, एकर्विः AV 8.9.25, 26, 10.7.14 the o.

season एकत्रयसु, एकत्रि m AV 8.9.25, 26 an o.

son एकसूनु m — एकपुत्रः the o. son of

his mother अङ्गुनिः L the o. time एकत्रयसु, एकत्रि

m AV 8.9.25, 26 the o. Vrātya एकत्रात्मः AV 15.1.6 the

state of being the o. aim एकत्रयसु Daś.

having doors only on one side. अन्यतोद्वारम् mfn

ŚBr having light or a Jyotis day ~~only~~ o. on one side

अन्यतोऽप्योतिस mfn VS yoked o. on one side अन्य-

तरतोमुक्त mfn ŚBr.

an action on purpose

अथकर्मिण

n.

onset

n

अवसकन्दनम्

Kpr

— अभिग्रहः L

— अमस् — प्रतिधावनम् MBh, (v.1. प्रतिनाधन)

— प्रया f RV — प्रयाणम् Kāth, SBr —

प्रसिति

f RV

— वेगः

MBh, BhP.

determined onset

अतिक्रमः

violent e. of

स्रोतस्

n (comp)

Kāv, Pur, Sarvad, स्रोतस्

(ifc).

on the point of death

मरणान्तिमुख

mfn

NE MW.

an ontological category

असत्कामः Jain .

onwards

प्रविहारः

Pārvat

— प्राचा ind

RV.

००२४ ४b I निश्चुत्, निश्चोतते Mālatīm — च्युत्

(च्युत्) cl 1 (Dhātup 3.4) च्योतति RV, Br, BhP, Bhaṭṭ —

व्यनश्चुत् व्यनश्चोतति ŚBr — च्युत् cl 1 च्योतति

Bhaṭṭ 6.28 — गल् cl 1 गल्गति Rāncat 5

BrahmaP, Kathās, etc — स्यन्द् cl 1 (Dhātup 18.22)

स्यन्दते (ep. and m.c. ~~also~~ also स्यन्दति) MBh,

Hariv, etc,

II तेष् cl 1 तेषते Dhātup 10.2 —

प्रक्षर प्रक्षरति RV, ŚāṅkhŚr, Pañcad — स्तिप्

cl 1 स्तेयते धा०/ Dhātup 10.3.

to ooze away विगत विगतति MBh, Kāv, etc

to o. down उपक्ष्युत उपक्ष्येतति MW to o. out

उदक्ष उदक्षति Bhp — प्रक्ष प्रक्षरति

Divyāv — निष्प्रुष निष्प्रुषति ŚBr.

to cause to ooze निष्क्षुत caus Kāśikh.

oozed adj श्चुतित Br, etc — गलित Hariv

2, Ragh, Amar — क्षरित W — परिश्रुत R,

Kathās.

oozed from निश्चुतित (comp) Susr o. out

प्रश्रुत MBh, Hariv.

oozing adj स्यन्दिन् MBh, Kāv, etc —

स्यन्दिन्
अभिष्यन्दिन्, अभिरस्यन्दिन् | Susr.

oozing forth प्रस्यन्दिन् ŚBr, ĀpŚr, MBh.

II द्रवत W — प्रविगलित Divyāv —

सुमल्लक्ष VS — सुमल L (v.l. सुमल).

oozing (the act of) n I श्च्योतनम् — श्च्योतः

L — च्युति f see ज्वलनच्युति — प्रच्यवनम् A —

स्नवः L — (resin) गलः L — स्यन्दः Kāv,

~~kāvat~~ Rājat — स्यन्दनम् W — अभिष्यन्दः, अभिस्यन्दः L

— परिष्यन्दनम्, पारिस्यन्दनम्. W.

II ज्वलेदनम् W — प्रक्षरणम् GopBr, Mn, Sch —

प्रसेकः MBh, Kāv, Suśr — प्रस्रवणम् RV, etc, (often

ifc with f आ). — (out) प्रस्रुति f L — विद्रवः

L विश्रुति f W.

opacity n काकुष्यम् Kath's 19.95, Kām शुक्लम्

opacity of the cornea पिष्टकः Suśr.

opal n (perhaps) वज्राभः L — शिवधातु m L

— श्वेतधातु m W — सौथम् .

opaque adj अनतिदृश्य ऽBr — अनाकाश .

open vb I अपवृ RV — अपावृ अपावृणोति

Lāty, Up, etc — विवृ विवृणोति, विवृणुते RV,

etc — सम्पावृ सम्पावृणोति MBh — ~~उद्धट~~

उद्धट

(caus) उद्धाटयति — समुद्धट aus समुद्धाटयति

R — अपोर्णु अपोर्णोति, अपोर्णुते once अपोर्णोति

(KātyŚr) RV, AV, ŚBr — व्यूर्णु व्यूर्णोति, व्यूर्णुते

RV — उन्मील aus उन्मीलयति MBh, Bhp, Mricch

etc — विजृम्भ विजृम्भते (instr) Kāv, VarBrS,

BhP _____ उज्जृम्भ _____ उज्जृम्भते BhP _____ प्रविजृम्भ _____

प्रविजृम्भते Bālar _____ विकस _____ cl 1 विकसति

MBh, Kāv, etc _____ प्रविकस प्रविकसति Śis _____

उत्कस _____ P _____ विकचय _____ Nom विकचयति BhP,

विकचीकृ विकचीकरोति Bharṭr _____ ~~फुल्ल~~ फुल्ल

Nom फुल्लति MBh _____ प्रबुध्य प्रबोध्यते MBh,

Kāv, etc. ~~अभितृद~~ अभितृद अभितृणाति RV, etc _____

उच्छृस उच्छृसिति Vikr, Mālav _____ उत्कृ

caus उत्फालयति MBh — उत्सृज उत्सृजति,

उत्सृजते RV, AitBr, ĀśvGr, & Śr, MBh, Śak, etc

उद्धृ ~~RV~~ caus उद्धृयति and उद्धृतयतिL

उद्देष्ट caus उद्देष्टयति Mālav — उन्मभ

caus TS — निर्भिद् pass निर्भियते BhP (v.1.)

अनुभिद्) — निर्भिद् निर्भिन्नति RV, etc

— व्युब्ज व्युब्जति AV — पट cl 1

पटति Hear — पट pass पाटयते Suśr

___ प्रनभ प्रनभते

AV ___ प्रभिद्

प्रभिनत्ति

RV, etc

___ प्रभिद्

pass

प्रभियते

KathUp

___ भिद्

cl 7

(Dhātup 19.2) भिनत्ति, भिनत्ते

cl 1 भेदति

(RV) MaitrUp, Megh

___ विचूत विचुतति

RV, AV, VS, Kauś

___ विदल् विदलति

R

___

विद् विदधाति

RV 8.32.5

___ विद्

caus विदाशयति

AitUp, Hariv, Ritus

___ विद्

Intens

विददरीति

RV

___ विभिद् विभिनत्ति, विभिनत्ते

RV, etc

___

वियु वियुयैति, वियैति RV — विभ्रि विभ्रयति, विभ्रयते

RV — विषो विष्यति

RV — विसृज

विसृजति TS — विहा caus विहापयति

AV, AitBr, ŚBr — विहा विजिहीते

RV, AV, TS

ŚBr — विह विहरति (rarely Ā) RV, AV, Br, ŚRS

— व्यचस कृ Kauś — व्यवाच्छिद् व्यवाच्छिनत्ति

R, BHP — व्य व्युजोति, व्युज्वति (trans) RV

— व्य व्युजोति, व्युज्वति (instr) RV —

श्वय, श्वय cl 1 श्वयते, श्वयते

RV 3.33.10

श्वय, श्वय caus श्वययति

RV 10.138.2.

III स्फुण्ठ cl 1 स्फुण्ठति

Dhātup 9.44

स्फुण्ठ cl 1 स्फुण्ठते Dhātup 8.25 (a box or chest)

विभज विभजाते, विभजते

Kathās

(a door) विदाट् विदाटयति MBh, Kāv, etc (a door)

सृज सृजते

Kaus (road) मृच caus

मोचति

Prab (as a blossom) हस cl 1 हसति

Kuval _____ (as a bud) दल cl 1 दलति Suśr 2.16,

Śis 9.15, Bhām 1.4, Amar, Gīt, Dhūrtas _____ (as a calyx)

उद्दृष्ट (in class lang) उद्दृष्टयति BhP _____ (as

a door) उद्दृष्ट उज्जिहीते RV 9.5.5 _____ (as a flower)

प्रोन्मील प्रोन्मीलति Prab _____ (as a flower) जुम्भ

cl 1 जुम्भते (ep. also जुम्भति) Ritus, Kathās 25

_____ (as a flower) उलुच उलुचति _____ (an an eye)

उन्मील उन्मीलति ShadvBr, Hariv, R, Hit, Bhatt ~~xx~~ _____

____ (as ~~xxx~~ eyes or buds) कन्मिष कन्मिषति Hariv

____ (esp. the mouth) व्यादा व्याददाति, व्यादत्ते

(with or scil. मुखम्) ChUp, MBh, etc ____ (the eyes

etc) क्साट् caus क्साटयति Daś, Kathās, etc

____ (the hand) व्याकौशी कृ व्याकौशीकरोति Gobh, Sch ____

(the lips) अपव्यादा ŚBr.

to open a vein व्यध cl 4 विध्यति (with

शिरसम्) Suśr ____ व्यधा caus व्यध्यति, व्याध्यति

(ep. also वेधयति) MBh, Suśr to o. by breaking

उदुञ्ज् उदुञ्जति TS 6.5.9.1 to o. by force अभिविद्युत्

RV 4.4.6 to o. by pressure आमीन् आमीवति

TBr, ŚBr to o. by removing anything अपार RV 5.45

6, 9.10.6 & 102.8 to o. for one's self विश्रथ (only

3 & 9 pf विश्रथे) RV 9.70.2 to o. one's mouth for

swallowing अभिव्यादा (acc) ŚBr, Kāth to o. one's self

विसृ विसरते, विसिर्सते (with तन्वा) RV 10.

71.4 to o. the eyes प्राग्मील प्राग्मीलति Bhatt

पुन्मील पुन्मीलति — पुन्मिष पुन्मिषति

(but once ~~अ~~ पुन्मिषमाण MBh 9.3280) MBh, BhP,

Bhag, Kathās — मिष cl 6 (Dhātup 28.60) मिषति

RV, etc — समुन्मील caus समुन्मीलयति MBh, R —

प्राग्मील caus प्राग्मीलयति Kathās to o. the mouth

जिह cl 1 Ā RV 1.163.6, 10 — विजिह RV —

जुम्भ cl 1 जुम्भते (ep. also जुम्भति) ĀsvGr, 3.6,

Mn, etc — विजृम्भ विजृम्भते VS, etc —

प्रजृम्भ प्रजृम्भते MBh to o. the mouth of another person

व्यादा व्यादत्ते Siddh to o. the m. to swallow अभिजम्भ

intens AV 5.20.6, Kaus to o. the mouth wide (for swallow)

owing) अभिजृम्भ RV R 6.2.18 to o. to विरद

विरदति RV 7.62.3 to o. wide व्याजृम्भ व्याजृम्भते

Prasannar व्यादा व्याददाति, व्यादन्ते ChUp, MBh, etc

स्फारीभू स्फारीभवति Kād (eyes, mouth,

etc) प्रसृ caus प्रसारयति Mricch, BhP to o.

widely स्फुर caus स्फुरयति to o. wide (the eyes) हृत्फल

caus हृत्फलयति MBh to o. wide (the mouth) हृत्तानीकृ

Ratnāv.

to be opened निभिद् pass निभिद्यते BhP (v.1.)

अनुभिद्) ____ (as a closed eyes) भिद् pass

भिद्यते Kāv, Pur ____ (as a close hand) विपत्

pass तिपतयति Kāv, Pur विपत् विपतयति
विपत् caus विपतयति

RV 6.9.6 — विशि विश्रयति, विश्रयते RV —

व्यावृत् व्यावर्तते (rarely P) Suśr.

to cause to open विकस्य caus विकासयति

Kāv, Kathās — फन्मील caus फन्मीलयति MBh, BhP,

Mricch, etc to cause anyone to o. the mouth व्यादा

व्यादत्ते Siddh to cause to o. (e.g. a flower) उल्लुच

caus उल्लोचयति .

to try to open अभितृद् desid RV 10.74.4 to o.

the mouth विभृ intens (only विभरिभृत, विजर्भृतस)

RV 1.28.7.

to become open श्वच, श्वच्य cl 1 श्वचते, श्वच्यते

RV 3.33.10 to break o. दृ caus दरशति RV to

draw o. one's garment अवचि RV 3,61.4 to force

o. आदृ P Ā to split o. तृद cl 7 RV.

open adj I अपावृत RV 1.57.1, etc — वितृत

ĀśvGr, Up, Prat, MBh, etc — अनावृत — प्रकट

f(अ) Sūryas, Kāv, Kathās, Pur, etc — प्रकटीभूत Kāv,

Pur, Pānc — स्फुट Suśr, BhP — प्रस्फुट Kāv,

Pur, Kathās, etc — विस्फोट Divyāv, etc —

विकसित (Pāṇ 7,2.54) MBh, ~~xx~~ Kāv, etc — (as the

eyes) विकसिन Daśar, Sāh — (as the nose) विकसिन

Daśar, Sāh — द्विकसिन Kād — द्वज्जम्भ .

II (as the eyes or flowers) अनिमिष, अनिमेष _____

उत्तान Śak _____ उल्मय _____ (as the face i.e. smi-

ling) उन्मिषित Hariv _____ कवष VS 29.5 MaitrS

3.16.2 _____ महाशय AshtāvS, Hit, Kathās, etc _____

मुक्त MBh, Kāv, etc _____ व्याप्त W _____ प्रकाश Mn

MBh, etc _____ प्रणयपेत MärkP _____ प्रणयवत् Kālid

_____ प्रवेष्टव्य Kāv, Kathās _____ प्रवेष्टय MBh, Hariv, Śak.

any open part of the body मर्मन् n RV, etc the

being ~~xx~~ o. स्फुटलम् Suśr — व्यायतता Mricch, Sch

cleft o. परिभिन्न ŚBr, R generally o. अनिगुप्त

Hir having o. doors अवारितद्वार Naish 3.41 impossi-

ble to be forced o. अनाव्याथ AV 14.1.64 laid o. अपवृत

RV 1.57.1, etc laying o. विवरण TPrāt, MBh, Suśr

a little o. (as a blossom) आमुकुलित Kād a little

o. आव्याप्त VarBrS living in the o. air

आभ्यवकाशिक Bu dh lying o. करतलीकृत

निश्वसः Suśr o. air प्रकाशः MBh, Śak, MārkaP o.

allusion to (in rhet) उन्मीलितम् Kuval o. and not

open प्रकारप्रकर f(आ) L o. and unconcealed inter-

course of the sexes गोधर्मः MBh 1.4195 (in gram.) o.

articulation विवृतम् o. expression विवृताक्ति f Kuval

'o.-eyed' (a codk) विवृताक्ष L 'o.-gated' (unchecked

unbounded (sorrow)) विवृतद्वार Kum o.-handed मुक्तहस्त

f(आ) Mn, Hit — मुक्तकर Kathās o. in texture

सान्तर f(आ) L & 'o.-jawed' (a lion) व्यादीर्णा

o.-mouthed विवृतानन Ragh, विवृतास्य MW व्यात्तानन

व्यात्तास्य MBh व्यादितास्य MBh, Hariv विदीर्णमुख

Ragh विवृतास्य ~~Hariv~~ Hariv an o. place आकाशदेशः

N an o. place in a town स्थानम् (स्थानः Siddh) W

निकर्षणम् L (where people assemble for recre

-ation) संनिवेशः L an o. place in near a town निकर्षणम्

L (where people assemble for recreation) संनिवेशः

L 'o. rogue' (a public deciever or cheat) प्रकाशवचकः

MW an o. space आकाशः (Ved), आकाशम् (ifc f आ)

AitBr, ŚBr, MBh, etc अभ्यवकाशः Kaus असंवाधम्

AV 18.2.20 विहायस m n Mn, MBh, etc (also

विहायसःस्थली, विहायसस्तलम्) (in gram.) o. state

of the organs of speech विवारः Pāṇ 1.1.9, Sch an o.

unoccupied piece of ground स्थण्डिलम् MBh, etc 'one

whose hand is not o.' (to give) (sparing, economical)

अमुक्तहस्त f(आ) Mn 5.150 sleeping in o. air

आकाशशयनम् (ifc f आ) R 3.16.12 split o. परिभिन्ना

ŚBr, R wide o. (as the mouth) उत्तानित Kād wide o.

उत्तमय BhP.

opened adj I पुद्गलित _____ (esp. applied to

the mouth) व्याप्त MBh _____ व्यादित, व्याप्त _____

विकाशित (Pāṇ 7.2.54) MBh, Kāv, etc _____ विकासिन

Daśar, Sāh _____ (as an eye or a flower) पुष्पीलित _____

समुष्पीलित Prab _____ (as an eye) पुष्पिषित Kum

_____ पुलकित _____ विजृम्भित, विजृम्भितम् impers

_____ पुञ्जृम्भित _____ (a flower) जृम्भित L _____ जृम्भित

MBh 7.8198, Kathās 65.21 _____ विस्फुरित MBh _____

स्फुर Suśr, BhP _____ विकच Hariv, Kāv, etc, विकचित

Bhartr̥ (v.l.) _____ प्रबुद्ध Up, MBh, etc.

II (by drawing out the peg) रुकोलित Kād 2 _____

उद्धतित L _____ उद्धिता _____ उद्धत MBh 7.5405,

9.432, Mār̥kP 14.62 (erroneous for उद्धत BRD) _____ (as

a flower) उन्मुद्ग L _____ (as the legs) कवच f

(इ) AitBr _____ (a wound) छिन्ना Suśr _____

परिस्फुरित W _____ प्रकीर्ण W _____ प्राभिन्ना MBh

Kāv, etc _____ प्रसक्त W _____ भिन्ना MBh, Kāv, etc

— मुक्त MBh, Kāv, etc

— (as eyes) विकस्वर Kathās — विवृत RV, AV

— विदीर्ण MBh, Kāv, etc — (as the eyes)

विनिर्द्ग f(आ) Vikr — विनिर्भिन्न MBh, Daś, BhP

— विभिन्न Ragh — निमुद्ग L — विवृत

— विद्यद्वित — निस्पृष्ट Vait — विहास L

— व्याकेश MBh, R, etc, व्याकौष — व्यायत

— व्यावृत Ragh 1.19 — व्यावृत्त Hariv, Suśr.

easily opened सुविवृत, सुविवृत RV 1.10.7 fully

o. (as a flower) सम्पुल्ल Kāv, Rājat having fully o.

eyes प्रफुल्लनयन w, प्रफुल्लनेत्र Śatr having the eyes o

मुक्ताचक्षुः MW the mouth is to be o. wide जङ्गम

impers Pāṇ 7.1.61, Kās one who has o. विवृतनत Kathās

o. by pressure आग्नीवित TBr the o. mouth व्याप्तम्

AV, VS, ŚBr o. out निष्कासेत w, निष्काशित o.

spontaneously (as a door) स्वयमुद्घाटित VarBrS o. to

व्यावृत (loc) Ragh, 1.19 (v.1.) (having the eyes) o.

wide समुत्फुल्ल Kād o. wide स्फारित Mālatīm ____

विस्फारित MBh, Kāv, etc ____ (like a full blown flower)

प्रफुल्ल, प्रफुल्ल Pāṇ 7.4.89, Sch ____ फुल्ल f

(आ) (Pāṇ 7.4.89, 8.2.55) Pañcat ____ (as the eyes)

उद्भूत MBh 7.3405, 9.432, MārKP 14.62 (erroneous for

उद्भूत BRD) partly o. (as eyes blossoms, etc) मालित

Kāv, Pur o. wide (as eyes) समुन्निद्र Dharmas slightly

o. दरविदलित Gīt 1.35 with o. jaws विवृतदंष्ट्र Hariv

(m.l. for विवृतदंष्ट्र v.l. विवृद्धदंष्ट्र) with o. ~~विवृत~~ mouth

विकसितवदन BhP made to o. स्फोटित MBh, Kāv, etc

to be opened उद्घाटनीय Kathās — भेद्य Suśr.

to be opened by unscrewing निष्कर्ष्य TS, Kāth, ĀpŚr,

etc to be o. wide (as the eyes) विस्फुरितव्य Kāraṇḍ.

having opened व्याधाय — उद्घृत ind p MBh.

opening wide (the eyes) उद्घृत ind p MBh.

one who opens अपवर्त्त

m RV 4.20 B उद्धाटिन

mfn Prasannar त्रयः

RV 8.45.25 (giver,

granter) दुरः

RV 1.53.2, 6.35.5.

open-hearted adj विवृतभावा Mālatīm —

उत्तानहृदय

Śak 204.6.

opening

opening adj उद्घाटन Hit — विवरण TPrāt

MBh, Śusr — विकासक Dhūrtas — विकसत Kāv,

Pur — दरि — निव्याधिन् VS — विद्यट्ठन

Hariv — (prob) विपाटक MārKP — विपाटक Śusr

not opening निर्विकस

having a wide o. (as a f

jar) फलबिल

f(ई) ŚBr 6.9

having its o. below

नीचीनवार

RV

having its o. on the side तिर्यग्बिल

AV 10.8.9

having no o. निर्विवर

Kathās

having

the o. turned upwards

ऊर्ध्वमुख

Kum, Ragh, etc o.

a way

गातुविद्

RV 1.3.62.13, 8 f, AV 7.11, 13.2.43

o. as a flower

अपनिद्र

Śis, Kir, अपनिद्रत Naish

o. before any one

पुरःस्फुरत्

W

o. (her) lotus-like

eyes and mouth विकसितनयनवदनकमल ~~॥ पञ्च~~ Pañcat

o. the eyes too much अतिमेमिष (v.1. मिष) TBr o.

the eyes wide मेमिष TBr (a well) shaped like

the o. of the ear कार्णच्छिद्रिक Pāṇ 4.2.79, Kāś utter

ed with / slight o. of the organs of speech इषद्विवृत

without the o. विमुख f(आ) ŚārngS. ~~having a hundred~~

having a hundred openings शततर्दम KātyŚr ~~having~~

having a hundred o. शतच्छिद्र f(आ) Nyāyam, Sch

having five o. पञ्चविल षBr having four o. पतुर्विल

AV 18.4.30, (said of an udder) ŚāṅkhGr & ĀśvGr 2.10 ____

पतुर्द्वार f(आ) MBh 12.269.23, Pañcad having 9 o.

नवमुख f(ई) BhP having no o. नीरन्ध्र f(आ)

Kum, Uttarar, Sāh having o. सरन्ध्र Ragh having

seven o. सप्तास्य RV.

causing to open प्रलोचक Subh

opening (the act of) n I उद्घाटनम् व्याख्यानम्

Bālar, Hit ____ (the eyes) इन्मिषः L ____ (the eyes)

इन्मेषः ____ (the eyes) इन्मिषितम् mfn Ragh 5.68,

Kum 5.25 ____ (the eyes) इन्मीलनम् MBh ____ (X) of the

heart) विकासः Daś, Śis ____ प्रबोधः Kālid ____

विजृम्भणम् Ragh ____ जृम्भितम् Katnās 26.89 ____

स्फुरनम् Vāgbh, Śatr ____ स्फोटः MBh, Kāv, etc

____ प्रस्फोटनम् L ____ बिलम् (ifc f अ) RF,

etc — विवरः, विवरम् BhP — रन्ध्रम् rarely

रन्ध्रः RV, etc — मुखम् (मुखः इ अर्थोऽपि)

ifc (आ, ई) MBh, Kāv, etc — द्वारमुखम् Mṛicch 4.

$\frac{25}{26}$ — द्वारम् Up, Susr, etc — छिद्रम् VS,

TS 1.6, KātyŚr, Lāṭy, Kauś, Mn, etc — (a vein) व्यथः

Susr — (the mouth wide) मुखव्यादानम् Hit — वेधः

VarBrS, Rājat, Sarvad — सम्प्रतिवेधकी, सम्प्रतिवेधिकी

Divyāṭ.

II अन्तरम् _____ (the ground) (a spade or hole)

अवदारणम् L _____ (of a seam) अवबुध्यमानम् Susr

_____ आतर्दः Comm on TS _____ हस्यवः BhP _____

उद्धृष्टम् L Ø _____ तर्दनम् SBr 3.2.1.2, Sāy _____

दुकम् L _____ नोभ f RV 9.74.6 _____ निव्याधः

SāṅkhSr _____ भेदः BhP, Susr _____ पुरभेदः

Uttarar 6.3 _____ (the mouth) प्रसारः Vop _____

वारः, वारम् _____ विवृत्ति f Kir, BhP _____ (the/ of the)

the dosed hand) विरसिः KātyŚr — विहरणम् Pān

1.3.20.

'laughing i.e. o. at night' (the white lotus) रात्रिहासः.

L narrowness of an o. लघुविवरत्वम् Pañcat a means of

o. दारणम् Susr an o. in a wall खानिकम् L 'o.

made by nature' (the cartilage of the ear, etc) देवकृतच्छिद्रम्

Susr (in dram.) the o. of a drama by the character that

first enters ~~षष षषष~~ overhearing and repeating the last

words of the Sūtradhāra or manager कथोद्घातः Sāh 290,

Daśar the o. of the closed hand मुष्टिविसर्गः KātyŚr

the o. of the fist मुष्टिविसर्गः KātyŚr o. of the mouth

जम्भा (जुम्भा), जम्भका L (in gram.) the o. of ~~the~~

two vowels upon each other without blending विवृत्ति f

Prāt o. one's own mouth स्वप्नसारः Vop o. the mouth

उज्जुम्भणम् Susr o. the stables of the sky (Indra) गौदरि

mfn RV 9.92.11 o. upwards (as a lid) उद्धृणम् L o.

wide व्यादानम् Bālar, Hit — विस्फारः Sāh —

(the mouth) विदारणम् Śamk — विस्फूर्जनम् Sarvad

to put forth by o. अभिप्रदृ RV 4.19.5 the 'smiling'

i.e. o. of a lotus कमलाहारः so as to open the mouth

wide जम्भजम्भम् ind Pāṇ 7.1.61, Kās to yield

an opening छिद्रं दा BhP 5.6.4.

the air's yielding openings to everything आकाशस्य

छिद्रदातुलम् BhP 3.26.34 a hundred o. शतमुसम् MW

the yielding o. to ~~everything~~ everything सिद्धदातृत्वम् Bhp

3.26.34.

openly स्पष्टम् ind Amar, Śukas — प्रकाश

ibc, प्रकाशम् ind Mn, MBh, etc — प्रकाश ind

MBh, Prab — प्रकट (ibc), प्रकटम् ind Var,

Kathās, Pañc — आविस ind RV, AV, VS —

प्रजयात्, प्रणयेन, प्रणयेपेतम् ind — विवृतम् ind MBh —

साक्षात् ind AV, etc.

having openly destroyed utter darkness प्रकटितहता-

शेषतमस mfn Kāv 'he did not look up of o.' प्रकाशम्

नाभ्युदेक्षत R.

openness n स्फुटत्वम्

Susr — व्यायतता

N Mricch, Sch — (of texture) वैरल्यम् MW.

operated on a cause निमित्तिन् mfn TPrāt, Sch

Pāṇ, Sch.

operating and operated upon निमित्तनिमित्तिन् mfn

Sch on P 8.3.9 o. like that from which it is derived

स्वरोनिगुणकृत् mfn Bhpr (in med.) o. speedily आशुकारिन्

mfn Susr o. speedily शीघ्रकारिन् mfn Hariv,

~~Kā~~ Kathās.

operation n व्यापारः

MBh, Kāv, etc

लक्षणम्

Pa/ Pāṇ 1.1.62, etc.

active operation समुत्थानम्

(ifc fआ) Mn, Kām,

MBh, R an arithmetical o. with fractions भिन्नपरिकर्मन् n

Col an o. by which any planet of a certain latitude (viksh

epa) is referred to the ecliptic दृक्कर्मन् n Sūryas

an o. in grammar कार्यम्

Kās on Pāṇ

the o. of time

कालधर्मन्

m MBh, Hariv

कालधर्मः

MBh, Hariv

R (in arithm.) o. with an assumed number इष्टकर्मिन् n

in arithm.) a particular o. in extracting roots विशेषकान्ता

W.

the operative cause उपादान .

Ophidium punctatum n गवाची .

the fish Oppiocephalus aurantiacus पलदङ्गः, पलदङ्गः

L.

a kind of fish (Ophiocephalus Kurrawey) कर्णफिलः L

the young of the Ophiocephalus lata गरवनी

W .

Ophiocephalus wahl कुम्भिलकः

L — शालः

Vās

versed in ophiology or Snake-science सर्पविद्यिक

mfn Pat.

Ophiorrhiza mungos n सर्पक्षरः

L.

ophthalmia n नेत्रामयः Susr .

ophthalmic disease produced by cancer अधिमांसमिन् n

o. disease produced by proud flesh अधिमांसमिन् n sev-

ere o. अधिमन्थः, अधिमन्थः suffering from o. अधिमन्थित

mfn .

ophthalmia n पिच्चटः L, पिच्चित mfn

Susr. ###

a kind of ophthalmia नेत्रासग्राथितम् Susr o. brought

on by the state of the blood रक्ताभिष्यन्धः Susr o.

with discharge of blood रक्ताधिमन्यः L.

red opiment रक्तधातु m L.

opinion n I सम्मति f Siddh सम्मतम् n

MBh मति f ŚrS, Mn, MBh, etc मतम्

MBh, Kāv, etc मनस् n RV, etc मेनागतम्

MBh, Kāv, etc मानः Tattvas.

II अभिप्रायः Mn 7.57, etc ख्याति f B

BhP 11.16.24, Sarvad 25. ~~201~~ 201 दर्शनम् Mālav 5.

$\frac{13}{14}$, Kām 2.6 ध्वजः L, ध्वजम् धी

RV, etc पक्षः (ifc f आ or ई) MBh, Kāv,

etc — बुद्धि f MBh, Kāv, etc — भावः Mn

MBh, etc — मेधाः f pl — वितर्कः MBh,

Kāv, etc.

according to each opinion प्रतितन्त्रम् ind W acco

rding to o. यथामति ind R being of o. मानिन्

mfn KathUpb being of one o. अनुमत mfn change of

o. विपर्ययः Sāh a contrary o. प्रतिनिश्चयः MBh

correct o. सम्यङ्मति f Sāmk difference (of o.)

विप्रतिपत्ति f ŚrS, Gaut, VarBrS, etc — विमतिमन्

m difference of o. between मतभेदः (gen and instr

with सह) VarBrS, Sch expression of o. पक्षवादः

MBh a false o. मिथ्यामति f L a feigned o.

व्याजाभिप्रायः Kathās fixed o. संसिद्धि f R

having a false o. विप्रतिपन्न mfn Car ~~having a~~ —

मृषादृष्टि mfn BhP having a high o. of सम्भावन

mfn (comp) BhP high o. of सम्भावना (rarely

सम्भावनम्) (loc) MBh, Kāv, etc high o. of one's sel

सम्भावना {rarely सम्भावनम्) (आहनि) MBh,

Kāv, etc in the o. of सम्मते, सम्मतेन (with gen)

a man of one's own o. स्वपक्षः MBh, Susr, BhP of

different o. विमति mfn इदंदि an old (anti-

quoted) o. जीर्णमतम् one's own o. स्वपक्षः Kathās,

Madhus one who has formed a certain o. निश्चित mfn

MBh, Kāv, Susr, etc one who has formed a certain o. ~~अप/~~

about निश्चितार्थ mfn (loc) R one who has given an

o. उक्तवाक्य mfn R o. of in regard to समीक्षा

(with प्रति) MBh the o. of sages मुनिमत (1bc)

o. personified (and identified with subalātmjā as one of

the mothers of the five sons of Pāṇḍu) मति f MBh,

Hariv, Prab o. personified (and ~~regarded~~ regarded as the

wife of Viveka) मति f MBh, Hariv, Prab o.

personified (as regarded as a daughter of Daksha and wife

of Sāma) मति f MBh, Hariv, Prab the opposite

o. बुद्धिविपर्ययः opposition (of o.) विप्रतिपत्ति f ŚrS,

Gaut, VarBrS, etc own o. स्वमनीषा Nyāyad, Sch,

स्वमनीषिका Bādar, Sch right o. बुद्धि f R, Ragh

settled o. सिद्धान्तः MBh, Kap, Sarvad who gives the

definitive o. अववादितु m AitBr a wrong o. असन्मति

f BhP a wrong o. कुबुद्धि f.

to be of opinion मन

cl 8.4 (Dhātup 30.9,

25.67) मनुते, मन्यते (ep. also मन्यति) MBh,

Kāv, etc ~~१४/४४/४१~~ — संकलु संकलरति Kpr to

be of the o. of आस्था आतिष्ठति, आतिष्ठते to

be of the same o. संज्ञा संजानीते RV, AV, VS, ŚBr

to be of the same o. with मन cl 8,4 (Dhātup

30.9, 25.67) मनुते, मन्यते (ep. also मन्यति)n

(acc) MBh to have a bad o. of अपद्ये MBh, etc too

cause to be of the same o. संज्ञा caus संज्ञापयति

संज्ञायते

AV, AitBr. ~~difference/pl~~difference of opinions प्रतिपत्तिभेदः RPrāt different o. विकल्पनाति, n pl, विकल्पना f pl the forming ofgood o. शुभभावनाSubh having many different o.

बहुमत

mfn W.

opium n अहिफेनम् L, अफेन अफेनम्

L आफीनम्, आफूकम् L निष्फेनम् L

निफेनम् L फणिफेणः L

रवसफलक्षीरम् Bhpr, रवस्वरवसरसः L, रवस्वससारः

Npr पुलोमही L पृथु f L.

a dark kind of *X* *Opomea* काला चूर्ण

Npr.

Opomea turpethum n काला द्रुम .

opponent n I प्रतिपक्षः Divyāv, प्रतिपक्षिन् m

Śaṅk _____ विपक्षः Inscr, Kāv, Kathās _____ प्रसार्थिन्

m MBh, Kāv, etc _____ प्रतिवादिन् m Mālav, Varyog

_____ प्रतीयः BhP _____ प्रहावस्थातृ m L _____ प्रत्यर्थिकः

L, प्रत्यर्थिक (ifc) MBh _____ प्रतिवादिन् m MW _____

प्रतिकर्तृ m Kull _____ प्रतिरोधः MBh, Ragh _____

प्रत्यमित्रः MBh _____ प्रतिशत्रु m KY AV, Kuval, _____

Sch.

II अन्यतस्त्यः — दूषणवादिन् m Nyāyas, Comm —

परवादिन् m Śatr — विजिगीषु m +Sarvad —

शत्रुपक्ष mfn VarBrS.

the being a well-matched opponent प्रतिवीरता Prab

an o. in boxing प्रतिमल्लः Hariv, Kathās, Vear an o.

in philosophical discussion प्रावादिकः Nyāyas, Sch an

o. in wrestling प्रतिमल्लः Hariv, Kathās, Vear 'o. of

of a Vāsudeva' प्रतिवासुदेवः Col a well-matched o.

प्रतियोद्ध m MBh, R, प्रतियोद्धिन m गम्यादि

— प्रतिमानम् RV without an o. अप्रतिपक्ष mfn

— निष्प्रतिपक्ष mfn . ~~अप्रतिपक्ष~~

having many opponents बहुप्रहारिणि mfn MW with

out o. अप्रति mfn RV, BhP.

opportune adj प्राप्तिकाल f(आ) MBh, Kāv, etc

— अनुकाल — समयोचित BhP — प्रास्ताविक

f(ई) Mālatīm — प्रासङ्गिक f(ई) MW — समुपस्थित

f(आ) MBh.

opportune moment साथी m (exceptionally f)

MW.

opportunity n I ~~સાથે~~ અવકાશઃ (ifc f આ) —

પ્રસહ્નઃ MBh, Kāv, etc.

II અન્તરમ્ — અવતારઃ Naish — ધ્વજઃ,

ધ્વજમ્ L — કાણ્ડઃ, કાણ્ડમ્ (ifc f આ or ર્) L

કાલ્પાન્તરાત્
— કાર્યકાલઃ R 1.30.12, etc — કાલ્પાન્તરેણ,

Pāncat — ક્ષેણઃ — દ્વાર RV, AV, ŚBr, Mn,

MBh, Kāv, etc — પર્યાયઃ L — પર્વન n W

— પ્રકરણમ્ MBh, Kāv, etc — પ્રક્રમઃ (ifc f આ)

L प्रयाजनम् ~~XXX~~ (ifc fआ) Prāt, MBh, Kāv, etc

प्रस्तावः Kāv, Pañcat, Kathās, Hit प्रस्तावे,

प्रस्तावेषु भित्ति f L योगः Kām

MārkP लक्षणम् R, Daś वारः W

वितानम् L वृत्तान्तः (rarely), वृत्तान्तम्

वेला MBh, Kāv, etc व्यतिकरः Nalac

व्यवस्था Rājat, W समयः (ifc fआ) MBh,

Kāv, etc. X

according to opportunity यथावसरम् ind Hit —

यथावकाशम् ind Hit favourable o. अवसरः Śak,

etc giving o. प्रसज्जनाम् W — अवकाशद् mfn

Mn 9.271 & 278, Yājñ 2.276 good opp o. सुयोगः MW

सावकाश
having an o. ~~अनवकाश~~ mf(आ)n Pat, Śamk, Āp, Sch

having no o. अनवकाश mf(आ)n on a favourable o.

अवसरकाले, अवसरवकाशम् (Pañcat) loc ind on the first

o. यथावकाशम् ind Hit one who has found an o.

लब्धावकाश (Śak, Kathās), लब्धावसर (KaushUp,

HPariś) — लब्धान्तर mfn Śak one who has gained

an o. लब्धतीर्थ mfn BhP one who has gained an o.

for (doing anything) लब्धलक्षण mfn Daś an o. fit

for speech वाक्पथः MBh o. for स्थानम् (स्थानः

Siddh) (gen or comp) ŚrS, MBh, etc o. of catching anyone

अवतारः Buddh o. of destroying क्षययुक्ति f,

क्षययोगः W profiting of an o. क्षणिक mf(३)n

BhP 11.27.44, Hit a suitable o. प्राप्तानसरः waiting

for an o. अन्तरन्वेषिन् mfn Śak to get an o.

अवतार (acc ~~with~~ लभ) Divyāv to give an

o. क्षणं कृ MBh 4.666 — प्रकृ RV to neg-

lect an o. प्रयोजनाम् अतिक्रम MBh to obtain a

favourable o. अवकाशं लभ, अवकाशमाप Sāk, etc

to watch for an o. वेलां प्रकृ .watching

watching opportunities अवतारप्रेक्षिन् mfn Divyāv.

opportune

प्रतिकूलम्

ind MBh

अनुकूलम्

ind

मथासङ्गम्

ind MBh

oppose

vb I

विरुध्

caus

विरोधयति (rarely)

विरोधयते

) — प्रतिरुध् प्रतिकणध्, प्रतिकन्दे,प्रतिकन्धति, प्रतिकन्धते

ES, Pr, etc

प्रतिकूलम्

Nom

प्रतिकूलयति

R, Kad

— विप्र-तिकृ, विप्रतिकरोति

MBh

बाध्cl 1 बाधते

ep. and m.c. also बाधति Bbh, Kav, etc — विवद

विवदति (acc) AV — आमुध् आमुध्याति

caus आमुधयति Bbh, Uttarar, etc — संमुध्

संमुध्यते (rarely संमुध्याति) (instr with or with-

out साधम्) Bbh, R, Bhp — निराकृ निराकरोति

Bbh, Kav, etc — परिपन्थम् Nom परिपन्थयति

Rajat — प्रतिक्षिप् प्रतिक्षिपति Kathās, Sarva, Lalit

— प्रतिगर्ज् प्रतिगर्जति Hariv, Bagh — प्रतिग्रह्

प्रतिगृह्णाति, प्रतिगृह्णीते Bbh, Bagh — प्रतिराह्

(only ind प्रतिराध्य) (acc) caut — प्रतिवह

प्रतिवहति Divyāv — प्रतिपन्नभुपगम् R —

प्रत्यवस्था प्रत्यवतिष्ठते Kap, Sch — प्रत्युपविश

caus प्रत्युपवेशयते R — सम्मुखम् .

III कुच cl 1 कोचति hāsup 7.2 —

चुर cl 6 चुरति hāsup 28.91 .

to oppose as inadvisable अपवह caus अपवादयति

to o. boldly वितन् with तन्वस् PV to o. in argument

प्रत्याचक्ष प्रत्याचक्षते MW to o. in battle युध cl 4

Ḍhatup 26.64) युध्यते (rarely युध्यति cl 1 योध्यति

AV, Br) to o. one's self to प्रतीपथ Nom प्रतीपयति

BhP — प्रतीपाय Nom प्रतीपायते Ḍhatt (g

सुखादि) .

to be opposed विरुध् pass विरुध्यते

Bh, Kāv, etc to be mutually o. विप्रतिपद् विप्रतिपद्यते

Samk | .

wishing to oppose ककरसु mfn Naish .

opposed adj विरुद्ध F, Kālid, etc — विरोधित

Mricch — विरोधिन् Kan, MBh, Rājat — अनुकृष्ट

— विप्रतिकृत MW — अपवादित — उपपीडित

— परिगृहीत V — प्रतियात MBh, R —

प्रतिसमासित MBh — प्रत्यनीक — विद्ध्य L

— विनिवारित W — विप्रतिषिद्ध्य Nir, Āpast,

etc — विराद्ध्य W — विलेप f(आ) GopBr,

Var, Rājat — व्यवहित BhP .

not oppose to अप्रतियोगिन् (lit) not o. to

duty धर्माविक्रधम् ind MBh 1.3501 (lit) not o. to

law धर्माविक्रधम् ind MBh 1.3501 not o. to the practice

of the virtuous शिष्टाचाराविक्रधम् MBh of o. meaning

विप्रतिविध्य Pan 2.4.13 o. as an enemy प्रत्यभिप्रेत

(in astrol.) o. by तप्त VarYogay 9.16 o. in debate

प्रतिप्राशित Kaus' ~~अप्य~~ o. to विरोधक MBh _____

विरोधभाज् (instr) Sah _____ प्रातिकूलिक f(इ)

Mcar, Bhatt _____ प्रतीपक BhP _____ विमुरव

f(आ) MBh, Kav, etc _____ अभ्य m (अः) f(आ)

प्र(अत्-) (abl or in comp) — अपक्ष — बाह्य

f(आ) Mn, MBh, etc — व्यपेत (ifc) Yājñ —

व्यस्त (comp) o. to happiness सुखप्रत्यर्धि Vikr 5 ¹⁵/₁₆

o. to law धर्मरोधिन् W o. to one another परस्परविक्रध

Mn — द्विदिन् Prab o. to the people's opinion

लोकविरोध R o. to the practice of the virtuous

शिष्टाचारविक्रध MW o. the the Veda and human ~~tradition~~

tradition श्रुतिस्मृतिविक्रध MW to whom nothing has been

o. अप्रतिष्कृत Nir .

to be opposed विरोध्य Pancat — विरोध्य

MW — प्रत्यारब्धतव्य Samk — प्रतिहन्तव्य

MBh, Hariv — विप्रतिपद्य W — निराकरणीय

Samk, निराकृतव्य Samk — प्रतिवक्तव्य R —

प्रतिवाइ ParGr, (v.l. प्रतिवाइय) —

प्रतिसंधेय MBh not to be o. अबाध्य .

1. Решение 10.05.01 год. В. К. К. К.

2. Решение 10.05.01 год. В. К. К. К.

3. Решение 10.05.01 год. В. К. К. К.

4. Решение 10.05.01 год. В. К. К. К.

5. Решение 10.05.01 год. В. К. К. К.

6. Решение 10.05.01 год. В. К. К. К.

